

Riegrovská místa paměti na Semilsku v běhu času. Památníky Františka Ladislava Riegra na Semilsku s důrazem na postoje předních představitelů města v letech 1948-1989 k jejich existenci.

Bakalářská práce

Studijní program:

Studijní obory:

Autor práce:

Vedoucí práce:

B7507 Specializace v pedagogice

Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Historie se zaměřením na vzdělávání

Lenka Grebeníčková

PhDr. Milan Ducháček, Ph.D.

Katedra historie

Zadání bakalářské práce

Riegrovská místa paměti na Semilsku v běhu času. Památníky Františka Ladislava Riegra na Semilsku s důrazem na postoje předních představitelů města v letech 1948-1989 k jejich existenci.

Jméno a příjmení: Lenka Grebeníčková
Osobní číslo: P18000390
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obory: Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Historie se zaměřením na vzdělávání
Zadávací katedra: Katedra historie
Akademický rok: 2019/2020

Zásady pro vypracování:

Bakalářská práce se bude věnovat *místům paměti* spojenými s osobností a činností Františka Ladislava Riegra a jeho památkám v okolí města Semily. Cílem práce bude nejen zmapovat nejvýznamnější pomníky v kontextu vzniku a souvislostmi, které vážou Riegrovu osobu s regionem, ale též na základě archivního výzkumu nastínit postoje předních představitelů města v letech 1948-1989 k riegrovské komemoraci a jejich důsledky pro existenci zkoumaných míst paměti.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce: tištěná/elektronická
Jazyk práce: Čeština

Seznam odborné literatury:

Seznam doporučené literatury a archivních pramenů:

Prameny:

1. SOKA Semily, fond KČT Semily
2. SOKA Semily, fond ONV Semily 1945-1990
3. SOKA Semily, fond Spolek pro zřízení Riegrovy sochy

Literatura:

1. BURKE, Peter (2006): Historie jako sociální paměť. In: Burke, Peter: Variety kulturních dějin. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 50-66. ISBN:80-7325-081-0
2. ERL, Astrid - NÜNNING, Ansgar (2008): Cultural memory studies. An international and interdisciplinary handbook. Berlin: de Gruyter. ISBN:978-3-11-018860-8
3. ERL, Astrid (2005): Kollektives Gedächtnis und Erinnerungskulturen. Eine Einführung. Stuttgart: Metzler. ISBN:978-3-476-02645-3
4. FERENCOVÁ, Michaela - NOSKOVÁ, Jana (2009): K otázce studia tématu paměti a města. In: Ferencová, M. - Nosková, J. a kol.: Paměť města. Obraz města, veřejné komemorace a historické zlomy v 19.-21. století. Brno: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., Statutární město Brno: Archiv města Brna, Ústav etnologie SAV, s. 11-40. ISBN:978-80-87112-22-9
5. HLAVAČKA, Milan – MARES Antoine – POKORNÁ, Magdaléna (2011): Paměť míst, událostí a osobností: historie jako identita a manipulace. Milan Hlavačka, Antoine Mares, Magdaléna Pokorná et alii. Praha: Historický ústav. 685 s. : il. (některé barev.), mapy, portréty, faksim. (Práce Historického ústavu AV ČR = Opera Instituti historici Pragae. Řada A, Monographia; 38. ISBN:978-80-7286-186-6
6. KAMENICKÝ, Jan (1929): Průvodce Riegrovým krajem: Semilsko Železnobrodsko Maloskalsko. Semily: J. Glos. 51 s. OCLC:85287763
7. KESSLER, Vojtěch (2017): Paměť v kameni: druhý život válečných pomníků. Praha: Historický ústav, 336 s. Práce Historického ústavu AV ČR. Řada A, Monographia, svazek 80. ISBN:978-80-7286-308-2
8. MIZERA, František (1930): Paměti města Semily a okolí. Semily: Město Semily. 276 s. ISBN:9788023810219
9. NAVRÁTIL, Ivo (2003): František Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. Sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech. Navrátil, Ivo (ed.). Semily: Státní okresní archiv Semily. 335 s., fot. (Z Českého ráje a Podkrkonoší. Supplementum. 8. ISBN:80-86254-08-9, ISSN:1211-975X
10. NORA, Pierre (1998): Mezi pamětí a historií. Problematika míst. Nora, Pierre. In: Politika paměti: antologie francouzských společenských věd. Praha: Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách s. 7-31. ISBN:80-902196-3-2
11. ŘÍMANOVÁ, Hana – ŘÍMAN, Slavomír: Riegrova stezka KAŇONEM JIZERY. Semily: Město Semily. ISBN:978-80-254-5221-9
12. SAK, Robert (1993): Rieger. Příběh Čecha devatenáctého věku. Město Semily ISBN:9788090003286
13. ŠUSTROVÁ, Radka – HÉDLOVÁ, Luba (2014): Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti. Radka Šustrová, Luba Hédlová (eds.). Vyd. 1. Praha: Academia. 457 s. (Historie). ISBN:978-80-200-2411-4
14. ŠVARÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila (2014): Orální historie a paměťová studia: diverzita či konvergence? In: Theatrum historiae 14, s. 69-78. ISSN:1802-2502

Vedoucí práce: PhDr. Milan Ducháček, Ph.D.
Katedra historie

Datum zadání práce: 19. dubna 2020
Předpokládaný termín odevzdání: 29. dubna 2021

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

11. prosince 2021

Lenka Grebeníčková

Poděkování

Za cenné připomínky k této práci vděčím především svému vedoucímu práce PhDr. Milanu Ducháčkovi Ph.D. Dále chci poděkovat paní Mgr. Evě Kousalové nejen za potřebnou korekci jazykové stránky textu, ale také za poskytnutí literatury a některých materiálů.

Velké díky patří i pracovníkům semilského archivu a to především Bc. Martině Housové, která byla vždy velice milá, ochotná a nápomocná i při situaci, která v dnešní době panuje. Také panu Miroslavu Šnaiberkovi, který mi při hledání vhodných pramenů výrazně pomohl a nabídl svou pomoc.

V neposlední řadě chci poděkovat svojí rodině za jejich trpělivost, toleranci a za to, že mi byli po celou dobu velkou oporou.

Riegrovská místa paměti na Semilsku v běhu času. Památníky Františka Ladislava Riegra na Semilsku s důrazem na postoje předních představitelů města v letech 1948-1989 k jejich existenci.

Anotace

Práce se věnuje místům paměti spojenými s osobností a činností Františka Ladislava Riegra a jeho památkám v okolí města Semily. Zaměřuje se na nevýznamnější památky, jež byli v Semilech a okolí vybudovány. Mapuje je v kontextu vzniku a souvislostech, které vážou Riegrovu osobu s regionem. Na základě archivního výzkumu také hodnotí u některých komemorací postoje zastupitelů města v letech 1948-1989 k jejich existenci. Zvláště pak na vybraných památkách zkoumá pojetí a oslavování osobnosti F. L. Riegra v průběhu let. Vychází ze současné literatury, dobových periodik a pramenů uložených ve Statním okresním archivu v Semilech.

Klíčová slova

František Ladislav Rieger, komemorace, Riegrova socha, Riegrova stezka, Riegrovo náměstí, Riegrova chata, Riegrova mohyla, Riegrův domek

Rieger memory sites in the Semily region in change of times. Monuments of František Ladislav Rieger in the Semily region with the emphasis on the attitudes of the leading representatives of the municipality in the years 1948-1989 to their existence.

Annotation

This thesis is focused on monuments of the Czech politician František Ladislav Rieger in the Semily region. It is targeting the most well known monuments that were in the Semily region built. They are being mapped in the context of their creation and relation of F. L. Rieger to the region. Based on the archive findings it evaluates the attitude of the leading representatives of the municipality in the years 1948-1989 to their existence. In particular, it studies the celebration of the F. L. Rieger persona based on the information gathered to some of those monuments. The work is based on contemporary literature, local periodicals of that time and on historical sources stored in State district archive in Semily.

Key words

František Ladislav Rieger, commemoration, The Rieger Cabin, The Rieger tumulus, The Statue of František Ladislav Rieger, Rieger trail, Rieger Square, Rieger's house

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	9
Úvod.....	10
Rozbor pramenů a literatury.....	13
1 František Ladislav Rieger.....	16
1.1 Proměna pojetí osobnosti F. L. Riegra v letech 1948 – 1989.....	18
1.2 Velkolepé Národní oslavy dr. Františka Ladislava Riegra v roce 1948.....	18
1.2.1 Projev ministra informací a osvěty Václava Kopeckého.....	21
1.3 Oslavy v budoucích letech bez F. L. Riegra.....	23
2 Místa přímo spojená s životem F. L. Riegra.....	25
2.1 Riegrův domek.....	25
2.2 Riegrovo náměstí v Semilech.....	27
2.2.1 Riegrovo náměstí v letech 1948-1989.....	28
2.3 Socha sv. Václava.....	30
2.4 Socha dr. Františka Ladislava Riegra.....	32
2.4.1 Popis pomníku.....	32
2.4.2 Výstavba pomníku v roce 1928.....	33
2.4.3 Roky 1948-1989.....	34
3 Turistická místa zasvěcená památce dr. F. L. Riegra.....	36
3.1 Představy a návrhy Riegrova pomníku na Kozákově.....	36
3.2 Riegrova stezka.....	37
3.2.1 Riegrova stezka v letech 1948 - 1990.....	41
3.3 Riegrova chata na Kozákově.....	42
3.3.1 Riegrova chata mezi lety 1948–1989.....	45
4 Závěr.....	48
Bibliografie.....	50
Literatura.....	50
Prameny.....	51

Seznam použitých zkratk

Dr. – Doktor

JZD – Jednotné zemědělské družstvo

KČST – Klub československých turistů

KČT – Klub českých turistů

MNV – Místní/městský národní výbor

NV – Národní výbor

ONV – Okresní národní výbor

SOkA – Státní okresní archiv

Úvod

Památek v každém městě a jeho okolí je nespočet, málo lidí však zná jejich opravdový význam, příběh nebo kulturní a společenskou hodnotu. Jedním z úkolů současných historiků je přiblížit a představit historické události a osobnosti, které mnohdy hýbaly dějinami v celoevropském kontextu, tak aby jejich interpretace nebyla zničena teoriemi různých ideologií totalitních režimů.

Historicky významnou osobností se pro malé okresní město Semily stal jejich rodák, František Ladislav Rieger. Jak uvádí Robert Sak v předmluvě ke své knize *Rieger. Konzervativec nebo liberál*, byl F. L. Rieger významným hybatelem dějin, kultury a politiky devatenáctého století. Osobnost Františka Ladislava Riegra, s jejím nezaměnitelným životním a charakterovým postojem, byla mnohdy přehlížena. Působil ve stínu svého tchána Františka Palackého a v publicistice K.H. Borovského. Jeho odkaz přečkal všechny totalitní režimy i nezáměrnou reprezentantů Československa dvacátého století. Jeho jméno je sice slavné, ale téměř v povědomí dnešní společnosti nefiguruje. Naštěstí se zachovala místa a památky, které osobnost Riegra reprezentují a každodenně upozorňují na jeho nezpochybnitelné postavení v českých dějinách.

Cílem mé práce bylo zmapovat nejvýznamnější památky spojené se jménem F. L. Riegra ve vztahu s jeho osobností a zároveň nastínit názory představitelů města v letech 1948-1989 na jejich existenci a jejich význam pro veřejné mínění obyvatel města. F. L. Rieger byl pro tato léta rozporuplnou osobností, což se mnohdy odrazilo na udržování památek samotných a na vymazání jeho osobnosti z povědomí.

Práce vznikla na základě dostupných archivních materiálů, především: záznamy z rad ONV a MNV (1948-1990), mají poskytnout náhled do smýšlení představitelů města; fond KČT dokládá osobní a úřední korespondenci, účetními knihami, propagačními materiály práci a boj členů klubu za udržení Riegrovských památek a povědomí o jeho odkazu; časopis *Beseda* redigovaný J. V. Kučerou, zaznamenává akce spojené se jménem F. L. Riegra. Důležitým pramenem byla pro zpracování mé práce i *Kronika města Semil* z pera Václava Votočka a Rudolfa Hlavy.

Mapuji zde nejen názory příslušníků komunistické strany, ale především činy osobností, které se snažily bojovat za udržení „riegrovských“ památek a povědomí o jeho odkazu.

Práce se v první části věnuje osobnosti Františka Ladislava Riegra. Popisuje jeho vazbu k městu Semily a vnímání jeho osobnosti v letech 1948-1989 se zaměřením na velkolepé národní oslavy k 130. výročí Riegrových narozenin, které se slavily spolu s uctěním 45. výročí jeho smrti a vzpomínkou na 100. výročí jeho památného vystoupení na Kroměřížském sněmu.

V druhé části se práce věnuje památkám v Semilech a jejich okolí, které úzce souvisí s životem F. L. Riegra. Zaměřuji se především na památky, které v městě Semily zůstaly dodnes: Riegrův rodný dům a sochu sv. Václava v blízkosti kostela sv. Petra a Pavla v Semilech; zaměřuji se i na památky, které vznikaly jako úcta k jeho osobnosti in memoriam: Riegrovo náměstí s monumentálním pomníkem.

Věnuji pozornost i historii komemorací mimo centrum města Semily, které získaly pojmenování po semilském významném rodákovi, a to Riegrově stezce, Riegrově chatě na Kozákově a v poslední řadě ideji vybudování Riegrovy mohyly na Kozákově.

„V souvislosti se současným zanikáním národní paměti a ztráty kontinuity a soudržnosti národní minulosti vyvstává pro historiky aktuální společenská potřeba, totiž velmi rychle sestavit inventář konkrétních i abstraktních míst, do nichž se kolektivní paměť převtěluje míst, které považujeme za symbolické ztvárnění minulosti – státní emblémy, státní svátky, pomníky a památníky, slavnosti, rituály, hřbitovy a mauzolea ...“¹

V souladu s citací jde i hlavní myšlenka mé práce. Při bádání o osobnosti F. L. Riegra a pozdějších vzniklých hmotných objektů vztahujících se k jeho osobě jsem hledala materiály v oblastním archivu ve fondu města Semil. Z pramenů osobní povahy jsem našla zdroje v kronice Václava Votočka. Korespondence byla využívána ve vztahu k jeho osobě. Při bádání si lze uvědomit, že kolektivní paměť v podobě pamětníků pomalu zaniká. Generace, která byla s tou to minulostí bezprostředně spojená, mizí, a proto se má práce opírá především o kulturní část kolektivní paměti, paměť místa a archivní fondy. Chování a přístup komunistických činitelů do roku 1989 není téměř možno přímo doložit. Režim po roce 1948 se snažil vytěsnit historickou paměť 19. století a neustále ji přepracovával ke svému obrazu. Což je samozřejmé, jelikož kolektivní paměť není pouze přepis dějinných událostí, ale jakási rekonstrukce, která se průběhem času mění. Tvoření dějin probíhá i pomocí selekce událostí tak, aby zapadaly do jakéhosi historického příběhu (zeruvabel), navazovaly na sebe a vytvořily

¹ HLAVAČKA, Milan - MARÈS, Antoine - POKORNÁ, Magdaléna: *Paměť míst, událostí a osobnost: historie jako identita a manipulace*. Praha, Historický ústav 2011, 685 s.

pro režim smysluplný celek. Velkolepé oslavy k památce F. L. Riegra měly sloužit ke změně kolektivní paměti, Václav Kopecký (viz. kap. 1.2:1.) slučuje osobnost politika 19. století se socialismem a komunismem. Je možné si položit otázku, proč komunističtí představitelé tak jednali. Možnou odpovědí může být postoj marxistické historiografie prostřednictvím například Zdeňka Nejedlého k osobnostem 19. Století. Dr. Rieger sice “obstál“, ale zůstal ve stínu Aloise Jiráska a Boženy Němcové. Nejedlého výklad je sice svým způsobem ojedinělý, nelze ale odepřít, že i v ostatních publikacích z doby komunismu bylo jméno Rieger málo skloňováno. Například v encyklopedické tvorbě se heslo Rieger objevuje v roce 1966 v *Příručním slovníku naučném* a v roce 1987 v *Malé československé encyklopedii* pouze s vysvětlením, že to byl buržoazní politik a vůdce české liberální buržoazie. Žádný větší popis k jeho osobě z této doby v encyklopediích nenajdeme.² Ani doba po roce 1989 nevěnovala Riegrovi příliš mnoho pozornosti. Vzniká tak otázka, jak nahlížet na tehdejší situaci, kde najít objektivní hodnocení, když po roce 1948 všechno dění bylo podmíněné politickými a stranickými zájmy.

Kolektivní paměti je uložena i do pomníků a památníků, osobnost žije v pomníku svůj druhý život, Vzniká otázka, co chce a má komu připomínat. Významné jsou prameny k iniciaci a vzniku pomníku v mém případě jde o archivní fond Spolek pro stavbu pomníku F. L. Riegra Semily. Umístění pomníku v přední části bývalého mlýna je zcela výstižné: tam se narodil a prožil dětství. Významový rámec je spjatý s mohutností sochy. Nápisy tvoří jednu z nejdůležitějších složek sochy už pomocí vět na pomníku lze porozumět, o co politikovi šlo.

² BLÜML, Josef – JIROUŠEK, Bohumil: František Ladislav Rieger v českém dějepisectví, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOKA Semily 2003, s. 42.

Rozbor pramenů a literatury

Analýza dostupných pramenů k období komunismu není mnohdy tak jednoduchou záležitostí, jak by se zpočátku mohlo zdát. Z poznatků mého bádání v archivu vyplývá, že s postupem let od roku 1948 ubývá informací vztažených k památkám F. L. Riegra na Semilsku i k památce F. L. Riegra jako osobnosti. Nepanovala však úplná snaha o očištění Semil od jeho odkazu, což lze doložit informacemi o drobných opravách pomníku a jeho okolí z této doby. Pro sběr informací k postoji představitelů města k odkazu F. L. Riegra a vnímání jeho osobnosti posloužily fondy zápisů rad MNV a ONV, osobní fond F. L. Riegra, fond Volné sdružení přátel Fr. Lad. Riegra, fond Děkanického úřadu a fond Oslavy, slavnosti, čestná občanství (mj. národní oslavy F. L. Riegra 1948).

Hlavním fondem, který měl sloužit pro zprostředkování názorů představitelů města na Riegrovu osobnost, byly zápisy z rad MNV a ONV v Semilech. Jedná se o nezpracovaný obsáhlý fond, s kterým je práce náročnější, jelikož zmínek o Riegrovi v nich není mnoho a rešerše fondu tak zabere badateli mnoho času. Lze v něm však nalézt informace o připravovaných oslavách na jeho počest v roce 1948, názory radního Aloise Davida a Tomeše na osobnost F. L. Riegra a umístění sochy na hlavním náměstí. Postupem času však spisy překypují informacemi o plnění norem v JZD a projednávání zemědělských záležitostí, jež nikterak nepomáhají k účelům práce.

Fondy Dr. F. L. Riegra, Volného sdružení přátel Fr. Lad. Riegra, Děkanického úřadu a fond pro Oslavy, slavnosti, čestná občanství (mj. národní oslavy F. L. Riegra 1948) mi poskytly důležitou korespondenci, které ukázala hned v několika případech zacházení s Riegrovskými komemoracemi v době od roku 1945-1989. Fond děkanického úřadu byl důležitým zdrojem informací pro stav sochy sv. Václava, kterou nechal na počest svého otce vybudovat právě Rieger. Je založen především na korespondenci mezi děkanickým úřadem a zástupci KČT. Fond pro Oslavy, slavnosti a čestná občanství zase poskytl korespondenci mezi MNV a Ivanem Olbrachtem, která se též stala důležitou pro předání jakého si obrazu tehdejšího smýšlení společnosti a představitelů města. Při práci s touto dobou je tak vhodné čerpat především z dobových archivních materiálů. I zde však musíme nejen v případě periodik počítat s těžkou cenzurou, která v této době platila.³ Představitelé MNV a ONV se především věnovali dlouhým rozborům zpráv JZD a v případě kritiky osobnosti F. L. Riegra se

³ WÖGERBAUER, Michael - PÍŠA, Petr - ŠÁMAL, Petr - JANÁČEK, Pavel et al.: *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře 1749-2014. Svazek II., 1938-2014*, 1. vyd. Praha, Academia: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2015. s. 873-1661.

vyjadřovali stručně, ovšem velice důrazně. Námitky na obhajobu semilského rodáka měly málokdy šanci uspět.

V práci je kladen důraz především na archivní bádání. Důležitou složkou se ovšem stala i literatura využitá k získání ne méně důležitých informací. Autorem, který napsal nejednu důležitou publikaci pro vznik práce, se stal Václav Votoček (1927-2006). Ten se zabýval především semilskou regionální historií. V Semilech působil od 80. let 19. Století také jako kronikář a v místním archivu má i rozsáhlý osobní fond, obsahující materiály nejen k jeho životu, ale i jeho publikacím a poznámkám k místní historii. Důležitými pro tuto práci se staly především: *Místní a pomístní jména v Semilech*,⁴ která posloužila při analýze proměny názvu Riegrova náměstí, a *Sto deset let turistiky na Semilsku*.⁵ Druhá jmenovaná publikace poskytuje spoustu užitečných informací k historii Riegrovy stezky a Riegrovy chaty.

K pochopení Riegrovy osobnosti a základnímu přehledu jeho vlivu na semilské okolí poskytl základní východisko sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století*.⁶ Editorem sborníku je Ivo Navrátil (1953) bývalý ředitel semilského archivu, historik a autor mnoha článků s tematikou regionální historie. Je mimo jiné nositelem medaile Za zásluhy o české archivnictví z roku 2014. Do sborníku přispěl článkem o Riegrově pomníku v Semilech, kde se zaměřuje především na okolnosti výstavby pomníku a soše sv. Václava památce na Riegrova otce. Další příspěvky do sborníku napsali: historik a pedagog Milan Hlavačka (1955), historička Milena Lenderová (1947), která svým článkem *Mezi Paříží a Moskvou* mapuje nejen Riegrovy cesty po Evropě, ale zároveň objasňuje Riegrův vztah k Rusku v tehdejší době; dále archivář, historik a pedagog Zdeněk Hojda (1953), jehož příspěvek *Riegrův pomník na Kozákově* mapuje snahu z dvacátých let o postavení velkolepé mohyly zasvěcené právě Riegrovy na vrcholu hory Kozákov. Mezi další autory patří i jeden z největších odborníků na F. L. Riegra u nás, historik, pedagog a spisovatel Robert Sak (1933-2014). Ten poskytl pro sborník příspěvek nazvaný stejně jako jeho monografie *Rieger - konzervativec, nebo liberál?*. Zde shrnuje politiku F. L. Riegra a podněty, které ovlivnily jeho politické smýšlení. I Sakova

⁴ VOTOČEK, Václav: *Místní a pomístní jména v Semilech*. 2., akt. vyd. Semily, Město Semily 2015.

⁵ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019.

⁶ *František Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*. Navrátil, Ivo (ed.). Semily: Státní okresní archiv Semily. 335 s., fot. (Z Českého ráje a Podkrkonoší. Supplementum 8.

monografie *Rieger. Příběh Čecha devatenáctého věku*⁷ se stala důležitou pro sepsání této práce. Monografie provází životem Riegra od narození až po konec jeho života.

⁷ SAK, Robert: *Rieger. Příběh Čecha devatenáctého věku*, 1. vyd. Semily, Město Semily 1993, s. 25.

1 František Ladislav Rieger

František Ladislav Rieger pocházel města Semily nyní okresního města v Libereckém kraji. Narodil se matce Terezii Wagenknechtové a Václavu Riegrovi. Ti se mu rozhodli dát jméno František Josef Jan.⁸ Jeho rodina vlastnila semilský mlýn, v Podkrkonoší tento mlýn patřil k jednomu z těch největších vůbec.⁹ Již jméno Rieger naznačuje, že původem pocházel rod Riegrů z Německa. Přesněji z Norimberku, odkud se předkové dostali na české území v 16. století, kdy se zde objevují tvary jména jako Rieger, Rýgr, Ryger, Riker, Rykrt, Lýgr.¹⁰ Otec F. L. Riegra, Václav Rieger, si přál, aby jeho syn převzal mlynářské řemeslo a pokračoval tak v rodinné tradici.

Matka však podporovala Riegrovo nadání a v šesti letech v roce 1824 ho přihlásila na školu do Vysokého nad Jizerou.¹¹ V osmi letech pokračoval ve studiích na německé škole v Šumberku nad Desnou a v roce 1829 byl zapsán na gymnázium v Jičíně, kde úspěšně složil přijímací zkoušky a pokračoval ve studiích.¹² Ty ještě poté prohloubil při studiu v Praze na staroměstském gymnáziu, kde působil jako profesor i Josef Jungmann.¹³

Otec stále naléhal, aby pokračoval v mlynářském povolání, podvolil se však nátlaku manželky a okolí a nechal Riegrovi intelektuálnímu rozvoji volný průběh.¹⁴ Především díky matce tak syn získal nejlepší dosažitelné vzdělání. Zároveň však vyhověl i přání svého otce, když se vyučil mlynářem.¹⁵

V době jeho studií na gymnáziu také začíná publikovat ve spolupráci s Pavlem Josefem Šafaříkem v jeho časopisu *Světobzor* a v Tylových *Květech*.¹⁶ V roce 1834 se stal členem Matice české a o rok později ho jeho přítel Václav Šulc zavedl do kroužku mladých vlastenců, který se scházel v Komárkově kavárně na Starém Městě a navštěvovali ji osobnosti jako Josef Kajetán Tyl nebo Karel Hynek Mácha.¹⁷

⁸ Tamtéž, s. 14-15

⁹ Tamtéž, s. 13

¹⁰ Tamtéž, s. 13

¹¹ Tamtéž, s. 16

¹² Tamtéž, s. 16

¹³ Tamtéž, s. 18

¹⁴ Tamtéž, s. 17

¹⁵ František Ladislav Rieger (rež. Jolana Matějková, 2018). Dostupné z:

<https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11764414959-frantisek-ladislav-rieger/21856226678>

¹⁶ SAK, Robert: *Rieger. Příběh Čecha devatenáctého věku*, 1. vyd. Semily, Město Semily 1993, s. 25.

¹⁷ SAK, Robert: *Rieger. Příběh Čecha devatenáctého věku*, 1. vyd. Semily, Město Semily 1993, s. 26.

Po maturitě v roce 1837 studoval soukromě práva v Praze¹⁸ a rok ve Vídni.¹⁹ V roce 1840 se zhoršil zdravotní stav jeho otce, a tak Rieger často dojížděl domů, 16. dubna 1841 otec zemřel a o mlýn se začala starat Riegrova matka Terezie. Právnickou školu dostudoval v roce 1841, ale titul JUDr. získal v r. 1847.²⁰ Poté chvíli pracoval jako zaměstnanec hrdelního soudu, do doby, než byl zatčen. Zadržán byl kvůli podezření ze spolupráce s polským podzemím.²¹

Na konci první poloviny 19. století byl také velice aktivní v otázce založení českého Národního divadla a jeho aktivita mělo pro jeho osobnost jak politický tak i národní význam.²² Důležitým milníkem byl i jeho nástup do Průmyslové jednoty, kde začal uplatňovat v debatách své politické nadání a řečnický talent.²³ V této době můžeme o Riegrovi mluvit už jako o schopném politikovi, který později stál v čele liberálů, v roce 1848 se stal členem Národního výboru a poté pronesl svůj slavný projev na Kroměřížském sněmu. V něm po vzoru Francouzské revoluce odvážně hájil základní lidská práva.²⁴

Politická kariéra F. L. Riegra je natolik obsáhlá, že je těžké ji zpracovat v práci tak, aby její obsah nebyl příliš vyčerpávající, ale zároveň ve stručnosti obsažený. Cílem kapitoly zvládnout problematiku dějin 19. století, ale přiblížit osobnost F. L. Riegra a jeho názory. Proto budu dále uvádět jen stručný výběr jeho významných vystoupení, názorů a milníků v osobním životě, pro které je znám, nebo které považuji za důležité pro tematiku práce.

Po rozehnutí Kroměřížského sněmu se rozhodl cestovat a prožil dva roky na cestách v Paříži a Anglii, kde se věnoval studiím ekonomie a národohospodářských poměrů.²⁵ Dne 15. srpna 1853 se oženil s Marií Palackou, dcerou Františka Palackého. Sňatek prohloubil pouto mezi Palackým a Riegreem a jejich vzájemných vztah formoval i Riegrovo politické smýšlení.²⁶

Jeho důležitou myšlenkou bylo reformovat Rakousko jako nezávislý stát s federativními principy, na základě národnostního a demokratického základu. Důrazně se také snažil prosadit rovnoprávnost národů v rámci tehdejší monarchie.

¹⁸ SAK, Robert: *Rieger. Příběh Čecha devatenáctého věku*, 1. vyd. Semily, Město Semily 1993, s. 37.

¹⁹ Tamtéž, s. 42-51

²⁰ Tamtéž, s. 56

²¹ Tamtéž, s. 58-65

²² Tamtéž, s. 67-73

²³ Tamtéž, s. 71-78

²⁴ Tamtéž, s. 91-110

²⁵ Tamtéž, s. 111-118

²⁶ Tamtéž, 119-121

1.1 Proměna pojetí osobnosti F. L. Riegra v letech 1948 – 1989

František Ladislav Rieger vynikal především jako výborný politik a řečník, nebyl však natolik uznávaným historikem jako v té době jeho tchán František Palacký, ani natolik výborným novinářem a básníkem jako K. H. Borovský.²⁷

Jedním z důležitých aspektů pro chápání významného postavení Riegrovy osobnosti v době od roku 1948 na Semilsku je i rozbor kulturních akcí, které se k jeho osobnosti váží. Především se to týká výročních oslav v roce 1948. S jistotou lze říci, že Rieger byl vnímán jako osobnost hodná oslav, které by připomínaly jeho boje za občanské svobody zrovnoprávnění Čechů s Němci a jeho snahy pozvednout kulturu v českých zemích. I na zmíněných oslavách lze vidět, jak se měnil náhled oficiálních míst, představitelů města a vlády na osobnosti, jako byl Rieger, které povzbuzovaly racionální myšlení občanů, jejich chuť ke svobodnému žití a boj za rovnost. V prvním roce od únorového převratu se tradice spojené s osvobozeneckými a demokratickými myšlenkami setkávaly na Semilsku ještě s velkou podporou, toho si lze všimnout na oslavách Riegrova výročí v roce 1948. Postupně však oslavování semilského rodáka mělo menší a menší ohlasy, až je ve veřejném prostoru dočista zastínily oslavy spojené s komunistickou strany Československa a Sovětským svazem.

1.2 Velkolepé Národní oslavy dr. Františka Ladislava Riegra v roce 1948

V roce 1948 se myšlenka Riegrových oslav ještě stále držela i v hlavách představitelů komunistické strany. Z medailonku v dobovém tisku *Beseda*²⁸ se lze dozvědět, že se konaly od 2. do 10. října a záštitu nad nimi převzala sama vláda Československé republiky. Oslavy byly zorganizovány k 130. výročí Riegrových narozenin, 45. výročí jeho smrti a 100. výročí jeho památného vystoupení na Kroměřížském sněmu. Obyvatelé byli vyzváni předsedou národního výboru města Semily Janem Slavíkem k vyvěšení státních vlajek a ozdobení domů prapory ve státních barvách, aby došlo k projevům národní hrdosti a k vyjádření úcty členům vlády, kteří město navštívili.²⁹ Od 3. října od 11h. byla zahájena výstava organizovaná odborným učitelem Rudolfem Hlavou.³⁰

Při oslavách se představilo hned několik divadelních souborů, které měly pobavit místní obyvatelstvo. Večer 3. října to byl Riegrův divadelní okřsek s hrou Josef Kajetán Tyl, autor František Ferdinand Šamberk, v pondělí 4. října představila divadelní jednota Jirásek

²⁷ SAK, Robert: *Rieger. Příběh Čecha devatenáctého věku*, 1. vyd. Semily, Město Semily 1993, s. 119-121.

²⁸ Program „národních oslav Dr. Fr. Lad. Riegra“ v Semilech, in *Beseda*, roč. 5, 1948, č. 15-16, s. 227.

²⁹ SOKA Semily, fond Oslavy, slavnosti, čestná občanství (mj. národní oslavy F. L. Riegra 1948), sign. 17, kart. 93, Oznámení k oslavám od MNV Semily pro občany.

³⁰ Program „národních oslav Dr. Fr. Lad. Riegra“ v Semilech, in *Beseda*, roč. 5, 1948, č. 15-16, s. 227.

z Nového Bydžova drama *Léto*, autor Fráňa Šrámek, v 5. října Severočeské národní divadlo z Liberce přijelo s operou *Jakobín* od Antonína Dvořáka a 7. října Divadelní jednota z Bělé pod Bezdězem zahrála veselohru *Romantické* autora Edmonda Rostanda. Oslavy dále pokračovaly i 8. října, kdy do Semil zavítali herci Národního divadla, s hrou *České jaro*, Miloše Václava Kratochvíla, a poděkovali tak osobnosti F. L. Riegra za jeho úsilí při zrodu Národního divadla. V dějinách Zlaté kapličky byly takovéto výjezdy do menších obcí a vesnic ojedinělé. V sobotu 9. října pak představila lyrickou komedii *Loupežník*, autor Karel Čapek, Lidová scéna v Pardubicích.³¹

Položení věnců k pomníku dr. Fr. L. Riegra, odhalení pamětní desky Františka Palackého a pouť ke hrobu rodičů Fr. L. Riegra na hřbitov na Koštofranku bylo 10. října vrcholem oslav.³² Z Koštofranku se průvod v 1 hodinu odpoledne přesunul k městskému krematoriu a pokračoval k pomníku F. L. Riegra.³³ Zde byl připravený řečnický pultík pro projevy významných hostů a následná hudební vystoupení.³⁴ Samotným završením oslav bylo večerní představení ochotnického divadelního spolku v Semilech, který sehrál hru *Posel* od Viktora Dyka.³⁵

Mezi nejvýznamnějšími hosty lze najít jména tehdejšího ministra informací a osvěty RČS Václava Kopeckého, Dr. Ladislava Riegra, profesora Karlovy univerzity a vnuka Františka Ladislava Riegra, Františka Palackého, vrchního ředitele ministerstva financí, právnicka Františka Palackého, Viktora Jedličku, vrchního odborového radu ministerstva školství, který zde mimo jiné zastupoval právě ministerstvo školství, a spisovatele Václava Lacinu, kulturního patrona semilského okresu a zástupce Syndikátu českých spisovatelů.

K hostům se připojil i další významný spisovatel a semilský rodák Ivan Olbracht. Své pozvání na národní oslavy dr. Fr. Lad. Riegra přijal s nadšením, že alespoň opět uvidí Semily. Olbracht jako člen KSČ přijal žádost členství na Národních oslavách s povděkem. Upozornil i na problematiku zvolení slavnostního řečníka. Olbrachtův postoj naznačuje, že se i členové komunistické strany přičinili na udržení Riegrova odkazu, ovšem Riegrovy myšlenky mnohdy

³¹ Program „národních oslav Dr. Fr. Lad. Riegra“ v Semilech. *Beseda*, roč. 5, 1948, č. 15-16, s. 227.

³² SOKA Semily, fond Oslavy, slavnosti, čestná občanství (mj. národní oslavy F. L. Riegra 1948), sign. 17, kart. 93, Program oslav.

³³ Tamtéž

³⁴ SOKA Semily, fond Oslavy, slavnosti, čestná občanství (mj. národní oslavy F. L. Riegra 1948), sign. 17, kart. 93, telegram adresovaný MNV v Semilech.

³⁵ SOKA Semily, fond Oslavy, slavnosti, čestná občanství (mj. národní oslavy F. L. Riegra 1948), sign. 17, kart. 93, Program oslav.

bylo třeba parafrázovat tak, aby vyhovovaly socialistickému smýšlení. Své obavy vyjádřil v Olbracht v dopise národnímu výboru ze dne 24. září 1948.

„Členství na národních oslavách dr. Fr. Lad. Riegra rád přijímám. Ta funkce v čestném předsednictví příjemná sice nebude, poněvadž, jak víte, mluvit vůbec nemohu, ale uvidím zas jednou Semily. O jedno Vás prosím: buďte velmi opatrní při volbě slavnostního řečníka, otázka Riegrova politického a sociálního zaměření není tak jednoduchá a jde o to, aby byl právě ve svém rodišti v tomto směru správně zhodnocen.“³⁶

Zajímavé na korespondenci mezi Ivanem Olbrachtem a předsednictvem Riegrovy oslavy v Semilech je i to, že ještě v této době je v dopisech zmiňováno, že oslavy budou zřejmě pod záštitou prezidenta republiky.³⁷ Úryvek naznačuje, že si pořadatelé nebyli jisti s postojem prezidenta Klementa Gottwalda k postavě F. L. Riegra jeho oslavování a udržování jeho odkazu v kolektivní paměti. Osobnost K. Gottwalda byla po celý jeho život formována vlivem socialistických myšlenek, dalo se tak očekávat, že záštitu nad oslavami nepřijme, jelikož v těchto sférách se prosazovaly spíše oslavy sovětské pomoci naší zemi a výročí politiků 19. století upadala spíše do zapomnění.

„Místní národní výbor v Semilech pořádá u příležitosti 130. výročí narození, 45. výročí smrti a 100. výročí památné činnosti na sněmu v Kroměříži, ve dnech 2. až 10. října 1948, pod záštitou vlády a pravděpodobně i prezidenta republiky “Národní oslavy Dr. F. L. Riegra“.“³⁸

O zaslání žádosti prezidentovi bylo rozhodnuto na schůzi pléna MNV v srpnu téhož roku.³⁹ Byla mu však odeslána pouze prosba o záštitu nad touto akcí.⁴⁰ Odpověď buď nedochovala, nebo k žádné nedošlo, a tak nakonec zůstala akce oficiálně pouze pod záštitou Václava Kopeckého a ministerstva informací.⁴¹ Ten měl zřejmě k Semilům daleko lepší vztah, jelikož je v témže roce už dříve navštívil.⁴² Těžko také říci, zda tehdejší prezident K. Gottwald

³⁶ SOKA Semily, fond Oslavy, slavnosti, čestná občanství (mj. národní oslavy F. L. Riegra 1948), sign. 17, kart. 93, Dopis Ivana Olbrachta národnímu výboru v Semilech.

³⁷ SOKA Semily, fond Oslavy, slavnosti, čestná občanství (mj. národní oslavy F. L. Riegra 1948), sign. 17, kart. 93, Dopis NV v Semilech Ivanu Olbrachtovi.

³⁸ Tamtéž

³⁹ HLAVA, Rudolf - VOTOČEK, Václav: *Kronika města Semily*, Město Semily 1948, s. 167. Dostupné z: https://www.semily.cz/customers/semily/ftp/File/kronika_mesta/1945_/1948-1.pdf

⁴⁰ SOKA Semily, fond Oslavy, slavnosti, čestná občanství (mj. národní oslavy F. L. Riegra 1948), sign. 17, kart. 93, Dopis do kanceláře prezidenta republiky, 23. srpna 1948.

⁴¹ SOKA Semily, fond Oslavy, slavnosti, čestná občanství (mj. národní oslavy F. L. Riegra 1948), sign. 17, kart. 93, Dopis osobního tajemníka ministra informací městskému národnímu výboru v Semilech, 24. září 1948

⁴² HLAVA, Rudolf - VOTOČEK, Václav: *Kronika města Semily*, Město Semily 1948, s. 91. Dostupné z: https://www.semily.cz/customers/semily/ftp/File/kronika_mesta/1945_/1948-1.pdf

nechtěl podporovat akci spojenou s F. L. Riegrem, nebo zdali pouze došlo k ztrátě korespondence či jejímu nevyřízení kvůli zaneprázdněnosti prezidentské kanceláře.

Takto velkolepých oslav se mělo dle dostupných pramenů zúčastnit pouze malý počet lidí, část měl popudit konflikt, který vznikl při odhalování Riegrovy pamětní desky a pomníku, kdy se městem šířila šeptanda o komunistickém nápadu odstranit sochu Františka Ladislava Riegra z náměstí. Řada lidí zase viděla Riegra jako nepřítele dělnictva.⁴³

1.2.1 Projev ministra informací a osvěty Václava Kopeckého

Poslední den velkolepých Riegrovských oslav vystoupil se svým prokomunistickým projevem také ministr informací a osvěty Václav Kopecký. Ohlasy na tento projev se objevily téměř v každém komunistickém periodiku. Detailně ho zachytili i redaktori libereckého deníku *Stráž severu*. Ten už v této době pod vedením komunistické redakce přetvářel nejen myšlenky F. L. Riegra, ale i Františka Palackého. Nutno dodat, že v tomto duchu se nesl i proslov V. Kopeckého.

„U riegrova pomníku pak vzdal poctu veľkému synu národa ministr Václav Kopecký. - V úvodu projevu vysvětlil shromáždění, že úcta k velké památce Riegrově má hlubší vztah, neboť právě my, kteří žijeme v epoše svrchovaného splnění všech velkých národních tužeb a máme svůj národní stát, stát slovanský, demokratický, lidový a sociálně pokrokový, nezapomínáme těch šlechetných mužů, kteří se za jiné historické situace poctivě snažili o uskutečnění přání národa.

Po půl věku až do konce 19. století jeví se nám Rieger v úloze důsledného sledovatele jediné koncepce české národní politiky, která s odvoláním se na historická státní práva usiluje o uskutečnění národních českých požadavků, jak je formuloval Otec národa Palacký.

„Nikdo nechová tak opravdovou úctu k osobnosti a dílu Palackého jako my, komunisté,“ pravil ministr V. Kopecký, „neboť bylo štěstím pro náš národ, české dělnictvo a pro nás české komunisty, že Palacký podal výklad českých dějin v revolučním pojetí a za nejvýznamnější epochu historie českého národa vyhlásil období revolučního husitského hnutí a táborského hnutí komunistického. Nyní vidíme“, pravil dále ministr, „že skutečným národním neštětím by byl výklad jiný v reakčním pojetí, jak o to později se pokoušel prof. Pekař. Vychován

⁴³ Tamtéž, s. 167

v duchu Palackého, uzrával český národ k tomu, aby se nelekal revolučního hnutí dělnictva a aby dnes akceptoval lidovou demokracii a cestu k socialismu“

Tento velký historiograf František Palacký patřil podobně jako dr. Rieger k patricijským představitelům zámožného českého měšťanstva a oba patřili k vůdčím zastáncům konservativního programu české buržoasie v politickém smyslu, ale nám, kteří jsme poznali později představitele české buržoasie, jako Kramáře - nám se jeví osobnost Františka Palackého a Riegrova jako osobnost velkého formátu a jako doklad toho, jak význačné muže ryzího charakteru a poctivé vlastence dávalo kdysi české měšťanstvo lidu.

Dnes pozitivně oceňujeme jejich činnost a vzpomínáme i roku 1867, kdy na znamení protestu proti rakousko-uherskému vyrovnání a proti vítězí německé centralizační politice se odebrala do Moskvy české národní delegace v čele s Palackým a Riegre, aby se zúčastnila Všeslovanského kongresu a jednala o ruskou záštitu v úsilí o osvobození. – I bezvýsledné jednání dalo pak naději, že jednou v budoucnosti velký bratr pomůže českému národu a že Slované v bratrské jednotě vybojují své vítězství nad Němci.

Projev ukončil ministr Kopecký výzvou ke shromážděným, aby neustrnuli na vztazích k minulosti, ale aby pochopili přítomnost, hleděli odvážně do budoucnosti a aby prokazovali vlasteneckou obětavost v práci pro naši lidově demokratickou republiku, která v čele s prezidentem Klementem Gottwaldem spěje k dalšímu rozkvětu a šťastné socialistické budoucnosti.“⁴⁴

Krom těchto výroků citoval V. Kopecký Riegrův slavný výrok, že „všechna moc ve státě vychází z lidu“.⁴⁵ Tento citát pojal však poněkud jinak, nežli myšlenku zastoupení prostého lidu ve státě. Zmínil také, že dílo F. L. Riegra šlo v souladu s dobou komunismu i díky jeho spolupráci se Sovětským svazem, s kterým bylo později společně poraženo nacistické Němce.⁴⁶ Část jeho výroků lze prý připsat době, v níž žil, a časový odstup pomohl ocenit jeho dílo bez ohledu na třídní společnost.⁴⁷

Kopeckého projev odpovídá dobovým projevům komunistů. Palacký i Rieger jsou postaveni do role revolucionářů, kteří se chtěli za pomoci Moskvy oprostít od vlivu Rakouska-Uherska.

⁴⁴ Vyvrcholení Riegrovských oslav v Semilech, in *Stráž severu*, roč. 4, 1948, č. 239.

⁴⁵ HLAVA, Rudolf - VOTOČEK, Václav: *Kronika města Semily*. Město Semily 1948, s. 179. Dostupné z: https://www.semily.cz/customers/semily/ftp/File/kronika_mesta/1945_/1948-1.pdf

⁴⁶ HLAVA, Rudolf - VOTOČEK, Václav: *Kronika města Semily*. Město Semily 1948, s. 182. Dostupné z: https://www.semily.cz/customers/semily/ftp/File/kronika_mesta/1945_/1948-1.pdf

⁴⁷ Tamtéž, s. 182

Jejich myšlenky jsou interpretovány tak, aby zapadaly do socialistické ideje. Je zdůrazňováno, že Rieger pocházel „z lidu“ a i když byl součástí buržoazie, byl i přesto stále úcty hodnou osobností. Myšlenka vůdčích buržoazních osobností přitom nešla zrovna ruku v ruce s marxistickým a socialistickým smýšlením. Podle Kopeckého byl Rieger velkým přítelem Ruska a úzce s nimi spolupracoval, zde se Kopecký odkazuje na Riegrovu cestu do Moskvy za tímto účelem. Rieger byl významným politikem a v druhé polovině 19. století, který zvýrazňoval politiku českou v rámci politiky evropské. Spolu s Palackým však zastával ideu, že Rusko je spíše hrozbou a odtržené státy od Rakouska by později vytvořily jakousi novou Ruskou monarchii. Tyto státy by byly ohroženy ruskou expanzivností z východu a německou ze západu.⁴⁸ Tento obraz Ruska se v Palackého a Riegrově chápání částečně proměnil až za vlády Alexandra II. a uvolňování poměrů v carském Rusku. Proměnil se na jakousi vizi toho, že Rusko jednou dospěje do fáze odpovídající obrazu liberální Evropy.⁴⁹ Do Moskvy cestoval Rieger v roce 1867 kvůli polsko-ruskému konfliktu. Na konferenci se uvedl jako obránce polských práv, což bylo proti přesvědčení tehdejšího carského Ruska.⁵⁰ Vidíme tak, že Kopecký ve svém projevu pozměnil záměry Riegra při cestě do Moskvy a vymezil tak i nové vnímání Riegra v tehdejší době.

Závěr projevu Kopecký využil k propagaci komunistických myšlenek, spíše než k vyzdvihnutí osobnosti F. L. Riegra. Z Riegra tak v projevu udělal na místo politického velikána, který se snažil zachovat české země jako stát ve federativním Rakousku-Uhersku, nositele socialistických myšlenek. Kopecký svým projevem vytvořil zcela nové pojetí osobnosti Riegra, které ale díky jeho podání vyústilo v to, že ve veřejném prostoru pozbyl svých hodnot a málokdo si ho chtěl nadále připomínat.

1.3 Oslavy v budoucích letech bez F. L. Riegra

V následujících letech došlo k rychlému úpadku snahy oslavovat semilského rodáka v tak velkolepém formátu jako kdysi. Oslavy byly postupně nahrazovány tradičními dožínkovými slavnostmi, i když v trochu jiném pojetí bez zastoupení církve, oslavami osvobození ČSR Sovětskou armádou nebo oslavami Velké říjnové revoluce.

⁴⁸ DOUBEK, Vratislav: Obraz Ruska v politice F. L. Riegra a F. Palackého (40-70. léta) in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOKA Semily 2003 s. 57.

⁴⁹ Tamtéž, s. 64

⁵⁰ LENDEROVÁ, Milena: Mezi Paříží a Moskvou. Riegrovu cestu na jaře roku 1867, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOKA Semily 2003 s. 85.

Z pozdějších dochovaných zpráv se k uctění památky F. L. Riegera v dalších letech odkazuje pouze semilská kronika právě v revolučním roce 1968, kdy kronikář připomíná, že *10. Prosince 1818 se tu (v Semilech) narodil Frant. Lad. Rieger.*

2 Místa přímo spojená s životem F. L. Riegra

Názory na postavu F. L. Riegra se odrazily i na hmotných pozůstatcích z doby jeho života nebo komemoracích vytvořených po jeho smrti a v období první republiky. Některá z odlehlých míst mimo centrum přečkala dobu komunistické vlády bez úhon. U jiných zase panovala mezi představiteli města značná snaha, v souladu s krásným českým pořekadlem „Sejde z očí, sejde z mysli.“, odstranit památky z míst hromadného shromažďování a společenského života.

2.1 Riegrův domek

Budova na dnešním Riegrově náměstí je poslední dochovanou stavbou z komplexu Riegrova mlýna, který stál v Semilech až do poloviny 19. století.

Mlýn získal rod Riegrů do vlastnictví v roce 1773, kdy ho od Antonína Piltze odkoupil Riegrův dědeček Jiří Rieger z Nového Bydžova.⁵¹ Rodina Rieger měla ve spravování mlýnů již dlouholeté zkušenosti. Po smrti Jiřího Riegra zdělili mlýn jeho dva synové František a Václav. Oba ještě k tomuto majetku spravovali své mlýny v Chuchelně a Stavech pod Kumburkem.⁵² František Rieger však zemřel náhle v roce 1830 a mlýn tak zůstal ve správě druhému ze synů Václavovi.⁵³

Ten viděl velkou naději v pokračování riegrovské tradice mlynářství, když se mu narodil syn František Josef Jan (později František Ladislav). František Ladislav Rieger se narodil 10. prosince 1818 a dům v té době nesl číslo popisné 69.⁵⁴ Matka podporovala synovo vzdělávání a riegrovská mlynářská tradice na Semilsku se pomalu blížila ke konci. František Ladislav Rieger se sice vyučil mlynářem a 4. března 1838 byl přijat do cechu mlynářského, ale zájem o mlýn byl u něj pouze občasný.

Václav Rieger se staral o mlýn poctivě, ale nezakládal si příliš na novotách. To se změnilo až po jeho smrti, když se o mlýn začala starat jeho žena Marie Rieger. Ta podnikla velké úpravy v rozšíření mlýna i v zajištění většího pohodlí při obývání hostinských pokojů. Mimo statek a mlýnici se v areálu nacházely tedy i pokoje pro hosty, zděné stáje a pokojík pro hosty zvaný „Na Špejchárku“. V této době se také do mlýna sjížděly velké osobnosti, které si libovaly v pohostinnosti mlynářky. Lze zmínit například Josefa Kajetána Tyla, Josefa Jungmanna nebo

⁵¹ SOkA Semily, fond Hlava Rudolf, sign. III.3ba.4, kart. 31, JUDr. František Ladislav Rieger - rodinné písemnosti, fotografie, proslovy, novinové články, publikace, chata na Kozákově.

⁵² MIZERA, František: *Paměti města Semily a okolí*. 2., nezm. vyd. Semily, Město Semily 1997, s. 274.

⁵³ Tamtéž, s. 275

⁵⁴ MIZERA, František: *Paměti města Semily a okolí*. 2., nezm. vyd. Semily, Město Semily 1997, s. 276.

i Františka Palackého, který je ale spíše známý svým pobytem v domě čp. 16 na Komenského náměstí, kde mu také byla v roce 1948 odhalena pamětní deska. Stalo se tak v rámci velkolepých riegrovských oslav.⁵⁵

Po roce 1842 začalo druhé období správy mlýna, které již nebylo tak šťastné. Nedostatek vody byl příčinou nástupu nové modernější technologie parních mlýnů. Semilský mlýn nemohl konkurovat a ve spojení s chudobou a bídou, která v kraji panovala, se blížil konec semilského mlýna. Když matka F. L. Riegra onemocněla, prosila syna, aby mlýn prodal.⁵⁶ Ten tak učinil 6. června 1862, kdy prodal mlýn továrníku Františku Schmittovi, a to za 85 tisíc zlatých. Již v roce 1883 nechal Schmitt mlýn zbourat a postavit na jeho místě továrnu. Vybudoval zde jednopatrovou přádelnu odpadu, která se v roce 1898 změnila na tkalcovnu bavlněného zboží.⁵⁷ Jediné, co stále zůstalo stát, byl onen mlýnský domek. Ten i továrna byly kvůli obrovskému zadlužení v roce 1934 prodány Městské spořitelně v Semilech za 290 tisíc Kč. Od roku 1939 byla továrna pronajímána hračkářské firmě Drábek.⁵⁸

V roce 1945 byly objekty znárodněny na základě dekretu prezidenta a postupně spravovány různými podniky.⁵⁹ V roce 1948 projevil zájem město domek odkoupit jako památku po F. L. Riegrovi. Nikdo z představenstva však neměl dostatečné informace, jak dům dříve fungoval, a zda byl skutečně rodným domem Riegera. K odkoupení zřejmě nedošlo, jelikož dům byl převeden do majetku města až po privatizaci v roce 1993.⁶⁰ Stalo se tak na základě dohody s Jaroslavem Frimlem a společností Vista s.r.o. Město zde mělo v plánu vybudovat informační centrum, tomu však bránil nedostatek financí.⁶¹ Dne 26. března 1998 byla vyhlášena veřejná nabídka na odprodej jedné poloviny domu, s podmínkou kompletní rekonstrukce objektu kupujícím. Nabídce vyhověla firma Roca, která nechala dům rozdělit na dvě části. Budova tak získala nová dvě popisná čísla 68 a 69.⁶² V říjnu téhož roku byla oprava budovy dokončena a vybudováno nové informační středisko. Sídlilo zde patnáct let, než bylo přesunuto do budovy semilského muzea. Dnes je Riegrův domek především restaurací a jedinou dochovanou budovou z obrovského komplexu Riegrova mlýna.

⁵⁵ HLAVA, Rudolf - VOTOČEK, Václav: *Kronika města Semily*, Město Semily 1948, s. 175. Dostupné z: https://www.semily.cz/customers/semily/ftp/File/kronika_mesta/1945_/1948-1.pdf

⁵⁶ SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. IV/28, kart. 13, Rieger František Ladislav.

⁵⁷ SOKA Semily, fond Hlava Rudolf, sign. III.3ba.4, kart. 31, JUDr. František Ladislav Rieger - rodinné písemnosti, fotografie, proslovy, novinové články, publikace, chata na Kozákově.

⁵⁸ SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. IV/28, kart. 13, Rieger František Ladislav.

⁵⁹ SOKA Semily, fond Hlava Rudolf, sign. III.3ba.4, kart. 31, JUDr. František Ladislav Rieger - rodinné písemnosti, fotografie, proslovy, novinové články, publikace, chata na Kozákově.

⁶⁰ SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. IV/28, kart. 13, Rieger František Ladislav.

⁶¹ SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. IV/28, kart. 13, Rieger František Ladislav.

⁶² SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. IV/28, kart. 13, Rieger František Ladislav.

2.2 Riegrovo náměstí v Semilech

Riegrovo náměstí se v nynější podobě rozléhá zhruba na více než 4,5 km².⁶³ S dominantní sochou Františka Ladislava Riegra od Ladislava Šalouna z roku 1928 tvoří nepřehlédnutelnou část Semil. V historických úředních listinách neslo toto místo do současnosti několik názvů. Od roku 1788 se dle J. Schallera⁶⁴ dělily Semily na dvě části, z nichž druhá část nazývaná Bělidla měla být periferií města samotného a dala by se označit jako první předchůdce Riegrova náměstí. Podle Václava Votočka⁶⁵ se jméno udrželo až do roku 1938. V písemnostech se lze do té doby setkat i s názvy Svatováclavské či Václavské, zřejmě od postavení tehdejší sochy sv. Václava, kterou věnoval F. L. Rieger svým rodičům a jejíž se původně nacházela na nynějším Riegrově náměstí. Toto pojmenování lze nalézt uvedené v listinách z let 1885 a v polohopisném plánu města z 3. března 1896.⁶⁶ Dalším z běžných označení pro tehdejší náměstí byl i přídomek dolní podle umístění náměstí pod mírným kopcem a dodnes se používá mezi starší generací.

Již dva měsíce po smrti F. L. Riegra se na schůzi zastupitelstva 20. května 1903 projednávalo přejmenování dolního náměstí dle jména právě zesnulého českého rodáka. Zřejmě mělo jít o komemoraci slavného politika a vyjádření vděku jeho osobnosti. Ze schůze však není zřejmé, zda přejmenování vešlo v platnost, nebo zdali šlo o pouhý bod, který měl být později znovu projednáván.⁶⁷ Abychom správně rozuměli problematice pojmenování prostoru, je nutné podotknout, že vzhled náměstí se již od roku 1897 měnil postupnými úpravami a rekonstrukcí.⁶⁸ Bylo potřeba projednávat nové názvy ulic a i nově vznikajícího náměstí. 27. března 1905, o dva roky později od prvního nápadu, na schůzi městského zastupitelstva už bylo definitivě rozhodnuto o pojmenování prostranství jako Riegrovo náměstí.⁶⁹ Tento název se měl pro náměstí používat budoucích 20 let.

Na schůzi městské rady 23. října 1924 začaly opět padat nové návrhy.⁷⁰ Radní J. A. Řehák vyjádřil nápad na pojmenování prostranství před Riegrovým mlýnem Masarykovo náměstí a ulici podél mlýna na Riegrovu ulici. V návrhu ho neúspěšně podporoval i radní Svoboda, ovšem s rozdílem, že by se ulice a prostranství před mlýnem nazývala Riegrova třída. Návrhy

⁶³ Státní správa zeměměřičství a katastru. Parcelní číslo 806/1. Dostupné na <https://nahlizenidokn.cuzk.cz/VyberParcelu/Parcela/InformaceO>

⁶⁴ VOTOČEK, Václav: *Místní a pomístní jména v Semilech*. 2., akt. vydání. Semily, Město Semily 2015. s. 24.

⁶⁵ Tamtéž, s. 24

⁶⁶ Tamtéž, s. 24

⁶⁷ Tamtéž, s. 24

⁶⁸ VOTOČEK, Václav: *Místní a pomístní jména v Semilech*. 2., akt. vydání. Semily, Město Semily 2015. s. 24.

⁶⁹ VOTOČEK, Václav: *Místní a pomístní jména v Semilech*. 2., akt. vydání. Semily, Město Semily 2015. s. 24.

⁷⁰ Tamtéž, s. 24-25

změny názvu náměstí po prvorepublikovém prezidentu Masarykovi pokračovaly a byly hojně do takové míry, že byla 28. února 1925⁷¹ odeslána prezidentské kanceláři žádost dát semilskému náměstí jméno prezidenta Masaryka. Žádosti bylo vyhověno. Na zasedání zastupitelstva tak bylo 8. března 1925 rozhodnuto o pojmenování přední části náměstí s mlýnem a parkovou úpravou jako Masarykovo náměstí a oblast před lékárnou si ponechala označení náměstí Riegrovo.⁷²

2.2.1 Riegrovo náměstí v letech 1948-1989

Už v roce 1945 se projevil s pojmenováním Riegrova náměstí první nesouhlas. Ze zápisu z pléna MNV konaného 23. srpna 1945⁷³ lze v desátém bodu vyčíst, že kulturní komise v čele s předsedou Josefem Tomešem stála o to, aby prostranství před pomníkem F. L. Riegra stále neslo název Masarykovo a dosavadní Riegrovo náměstí bylo přejmenováno na náměstí Ivana Olbrachta, jak jest v záznamu ze schůze MNV z 23. srpna napsáno, význačného semilského rodáka.⁷⁴ V obou zmíněných případech, jak F. L. Riegra, tak I. Olbrachta, šlo o významné rodáky, kde jeden výrazně působil na poli politickém a druhý literárním. Faktem zůstává i obecně známá zásada, že prostranství a prostory se obvykle nepojmenovávaly po stále žijících osobnostech, což v té době Olbracht ještě byl. Svou roli tak ve výběru pojmenování zřejmě sehrála i Olbrachtova stranická činnost a jakási politická nekorektnost F. L. Riegra v očích zástupců kulturní komise. To se také projevilo v závěru schůze.

„Pan radní Hlaváč doporučuje, aby při pojmenování náměstí nebylo opomenuto semilského rodáka Dr. Fr. Lad. Riegra. K tomu připomíná p. radní Tomeš, že Riegrův postoj k otázkám českého národa byl ke konci jeho života politicky nesprávný.“⁷⁵

V této části se sice radní Hlaváč přimlouval za uchování odkazu F. L. Riegra, ale radní Tomeš vyjádřil nesouhlas s politikou F. L. Riegra na sklonku jeho života. Zajímavé je porovnat tuto pasáž s projevem V. Kopeckého na Velkolepých Národních oslavách dr. Františka Ladislava Riegra v roce 1948, kde je Rieger vyzdvihován jako přítel Ruska a komunistických myšlenek. Zástupci rozdílných pozic; ministr kultury V. Kopecký a městský radní Tomeš uchopili odkaz F. L. Riegra zcela rozdílně. Při projevu Kopeckého bylo na takto velké akci důležité zachovat

⁷¹ Tamtéž, s. 25

⁷² Tamtéž, s. 25

⁷³ SOKA Semily, Nezpracovaný fond, Zápisy a usnesení z rady MNV v Semilech, zápis z rady 23. srpna 1945, s. 45.

⁷⁴ SOKA Semily, Nezpracovaný fond, Zápisy a usnesení z rady MNV v Semilech, zápis z rady 23. srpna 1945, s. 50.

⁷⁵ SOKA Semily, Nezpracovaný fond, Zápisy a usnesení z rady MNV v Semilech, zápis z rady 23. srpna 1945, s. 50.

jméno Riegera a přetvořit jeho myšlenky v rámci propagandy režimu, tak aby odpovídaly tehdejšímu smýšlení komunistické strany. Radní Tomeš, který nebyl vystaven tak velkému obecenství, mohl spíše prosazovat radikálnější postup na úplné odstranění jména rodáka z názvu náměstí.

Po vyjádření obou radních byl návrh na pojmenování městských částí přijat. Ještě téhož roku o měsíc později však vyjádřil nesouhlas s názvem sám Ivan Olbracht.⁷⁶ Náměstí tak prozatím oficiálně zůstalo pojmenované jako Riegrovo. Ovšem ani odmítnutí tohoto významného spisovatele a politika nezabránilo radním v dalších snahách náměstí přejmenovat. Během schůze 29. listopadu 1945 byl název opět projednáván. Výsledkem jednání bylo konečné schválení návrhu o pojmenování Riegrova náměstí a náměstí Masarykova jako Masarykovo náměstí.⁷⁷ Zajímavé je, že i když tímto krokem prozatím oficiálně název Riegrovo náměstí zanikl, na chůzi 27. dubna 1955 je opět náměstí rozděleno a používají se opětovně oba názvy, jak Masarykovo, tak i Riegrovo. Ze zápisu rad MNV a ONV však není o změně názvu žádná zmínka.

Tehdejší Masarykovo (a Riegrovo náměstí) se taktéž nevyhnulo trendu “gottwaldizace“ a změnilo název dle někdejšího prezidenta Československa Klementa Gottwalda na Gottwaldovo náměstí. Návrh byl předložen na zasedání místního národního výboru v Semilech 27. dubna 1955.⁷⁸ Původním záměrem bylo uctít 10. výročí osvobození Československé republiky.⁷⁹ Úvodní návrh předsedy Františka Rysa může působit v dnešních představách poněkud komicky. Navrhoval, aby se tehdejší Riegrovo náměstí přejmenovalo na Gottwaldovo náměstí a vedlejší přilehlé Masarykovo na náměstí Riegrovo. Politické tahy v pojmenovávání prostranství tady vytvářejí situaci, kdy by se celé Riegrovo náměstí prostě jenom přestěhovalo o pár metrů dál. S protinávřem přišla Anna Novotná: obě tehdejší náměstí přejmenovat na Gottwaldovo a jménem F. L. Riegra nazvat přilehlý park.⁸⁰ Tento protinávrh se dočkal podpory většiny a byl na schůzi přijat. Návrh byl poté předložen na

⁷⁶ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Zápis a usnesení z rady MNV v Semilech, zápis z rady 26. září 1945, s. 59.

⁷⁷ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Zápis a usnesení z rady MNV v Semilech, zápis z rady 29. listopadu 1945, s. 81.

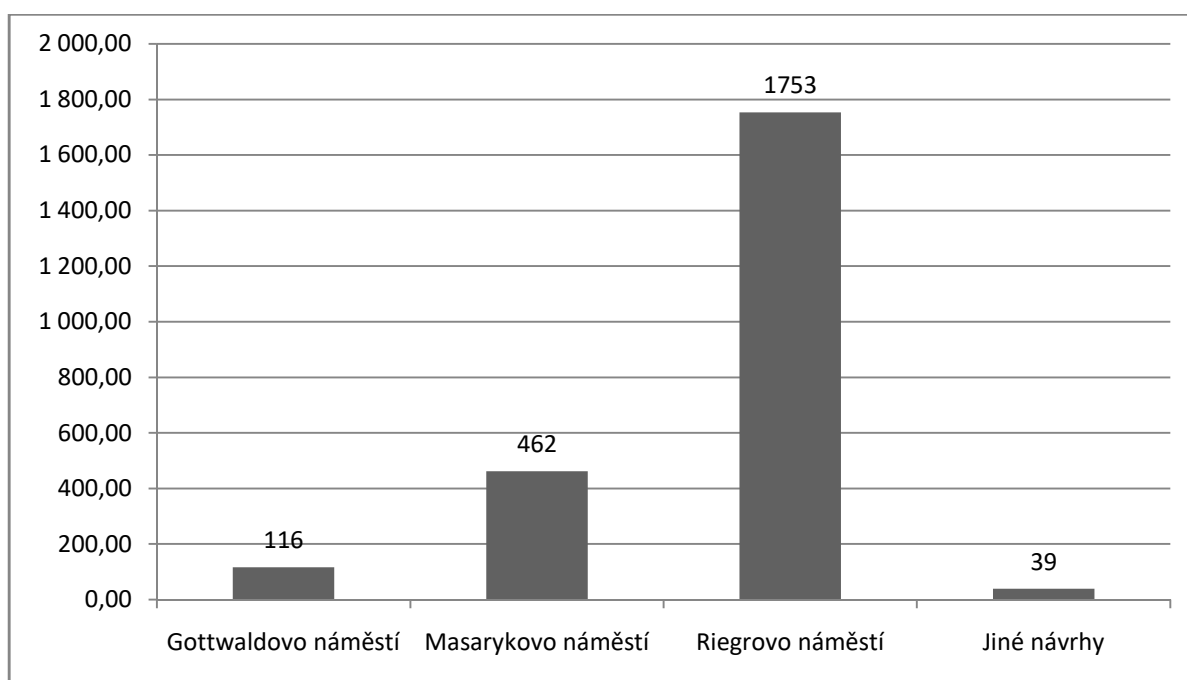
⁷⁸ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Zápis a usnesení z rady MNV v Semilech, zápis z rady 27. dubna 1955, s. 19.

⁷⁹ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Zápis a usnesení z rady MNV v Semilech, zápis z rady 27. dubna 1955, s. 19.

⁸⁰ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Zápis a usnesení z rady MNV v Semilech, zápis z rady 27. dubna 1955, s. 20.

jednání okresního národního výboru v Semilech dne 13. května 1955. Zde byl projednáván jako bod záležitosti odborů a kladně také radou ONV schválen.⁸¹

Po revolučním listopadu 1989 se konalo v Semilech referendum o změně názvu, kde se většina občanů rozhodla pro možnost spojit název náměstí s jeho dominantou a náměstí bylo tak přejmenováno opět na Riegrovo. Ankety se zúčastnilo 2370 občanů. Z toho 116 (4%) se vyslovilo pro zachování dosavadního názvu Gottwaldovo náměstí, 462 (20%) pro přejmenování prostranství na náměstí Masarykovo, 1753 občanů (74%) se vyjádřilo pro návrat k názvu Riegrovo náměstí. Zbýlý počet obyvatel (2%) uvedl jiné návrhy.⁸²

Graf č.1: Anketa o pojmenování náměstí v Semilech

Už na zasedání NV a MNV 12. ledna 1990 bylo doporučeno přejmenování náměstí zpět na Riegrovo náměstí a tento návrh byl také na schůzi rady MNV 22. ledna 1990 přijat.⁸³

2.3 Socha sv. Václava

Další kulturní památkou s přímým odkazem na postavu Fr. L. Riegra je pískovcová socha sv. Václava před kostelem sv. Petra a Pavla v Husově ulici. Tato socha je možná nejméně známou a nápadnou komemorací F. L. Riegra na Semilsku. Sochu nechal po smrti svého otce

⁸¹ SOKA Semily, Nezpracovaný fond, Zápisy a usnesení z rady MNV v Semilech, zápis z rady 13. května 1955. s. 154.

⁸² HLAVA, Rudolf - VOTOČEK, Václav: *Kronika města Semily*, Město Semily 1990, s. 5. Dostupné z: https://semily.cz/customers/semily/ftp/File/kronika_mesta/1990/02_mesto.pdf

⁸³ VOTOČEK, Václav: *Místní a pomístní jména v Semilech*. 2., akt. vydání. Semily, Město Semily 2015, s. 25.

zhotovit samotný Rieger a pověřil tím severočeského sochaře Františka Herrgesella. Tento fakt je také vytesán na zadní straně dřívku památky.

K OSLAVĚ DV. VÁCLAVA / A NA PAMÁTKU VÁCSLAVA RIEGRA / NĚKDY MLYNÁŘE SEMILSKÉHO. / NAROZEN DNE 19. DUBNA 1778. / ZEMŘEL DNE 16. DUBNA 1841, / POCHOVÁN JEST NA SÁH PŘED POLEDNÍMI / DVEŘMI NA KOŠTOFRANKU. / TUTO SOCHU POSTAVIL VDĚČNÝ SYN / DR. FR. LAD. RIEGER, / 1864

Socha stála na tehdejší Masarykově náměstí, kterému se poté nejspíše i kvůli jejímu umístění říkalo náměstí Svatováclavské.⁸⁴ V roce 1928, po schválení žádosti na úpravu parku podané Volným sdružením přátel F. L. Riegra došlo k rozporům, kde by měla být socha umístěna.⁸⁵

V roce 1928 se na toto téma konala schůze kulturního odboru, a ta na základě usnesení městské rady ze dne 10. února projednávala přesunutí sochy z Riegrova náměstí.⁸⁶ Proti přestěhování byl i děkanský úřad v Semilech včele s biskupem Františkem Svobodou, který se přimlouval proti přesunutí sochy u Výboru pro oslavu tisícího výročí smrti sv. Václava v Praze, ale později alespoň k jejímu přemístění ke kostelu sv. Petra a Pavla. Výbor se rozhodl na základě jeho proseb kontaktovat Státní památkový úřad, který měl F. Svobodovi v této záležitosti pomoci.⁸⁷ Státní památkový ústav ale provedl vlastní šetření situace a neshledal jediného důvodu k přemístění sochy, vyžádal si však posudek Ladislava Šalouna,⁸⁸ který zhodnotil stav sochy jako nevyhovující pro nově upravené náměstí a doporučil sochu přesunout na kamennou rampu ke kostelu.⁸⁹ Z dopisu Ministerstva školství a národní osvěty dne 5. června 1928 vyplývá, že ministerstvo se nebránilo přemístění sochy, pokud o ni bude na novém místě dostatečně postaráno.⁹⁰

⁸⁴ NAVRÁTIL, Ivo: Riegrův pomník v Semilech, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOKA Semily 2003.

⁸⁵ NAVRÁTIL, Ivo: Riegrův pomník v Semilech, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOKA Semily 2003.

⁸⁶ SOKA Semily, fond Děkanský úřad Semily, sign. F_10, kart. 74, Přemístění sochy sv. Václava z Riegrova náměstí 1928.

⁸⁷ SOKA Semily, fond Děkanský úřad Semily, sign. F_10, kart. 74, Přemístění sochy sv. Václava z Riegrova náměstí 1928.

⁸⁸ SOKA Semily, fond Děkanský úřad Semily, sign. F_10, kart. 74, Přemístění sochy sv. Václava z Riegrova náměstí 1928.

⁸⁹ SOKA Semily, fond Děkanský úřad Semily, sign. F_10, kart. 74, Přemístění sochy sv. Václava z Riegrova náměstí 1928.

⁹⁰ SOKA Semily, Nezpracovaný fond, Volné sdružení přátel Fr. Lad. Riegra, Dopis ministerstva školství a osvěty městu Semily z 5. 6. 1928.

V zastupitelstvu se poté projednávaly návrhy F. Svobody na očištění sochy od nátěrů a upravení místa tak, aby socha nijak nepřekážela a návrh dr. Patky na přemístění sochy ke kostelu sv. Petra a Pavla, kde se socha nachází dnes. Pro druhý návrh hlasovalo 14 členů z 28, pro první se vyjádřilo pouze 5.⁹¹ Nakonec však pozůstali semilského rodáka s přemístěním nesouhlasili, a tak socha prozatím zůstala na svém původním místě.⁹²

O jejím definitivním přemístění ke kostelu sv. Petra a Pavla v Husově ulici bylo rozhodnuto až v roce 1979.⁹³ V roce 1987 byl k soše vypracován evidenční list památky.⁹⁴ U bodu dvanáct *Zhodnocení a kulturně politický význam památky, zdůvodnění ochrany* je pak napsán také dodatek, že se jedná o práci severočeského rodáka, která je významná vztahem k dr. Riegrovi.⁹⁵

Nejsmutnějším faktem zůstává, že nyní je socha odklizená nejen z Riegrova náměstí, ale i z mysli občanů. Málokdo ví, že se socha u kostela sv. Petra a Pavla nachází a už vůbec nezná historii, že se jedná o památku úzce vázanou k osobnosti F. L. Riegra. Socha přitom vypráví příběh člověka, který sice i přes svoji neochotu pracovat v mlynářském řemeslu byl člověkem zbožným s velkou úctou k svému mlynářskému otci Václavovi. Problematiku by aspoň částečně mohla vyřešit pravidelná údržba sochy a vysvětlující deska.

2.4 Socha dr. Františka Ladislava Riegra

2.4.1 Popis pomníku

Jednou z památek, která s jistotou byla trnem v oku představitelům města Semily od roku 1948, je monumentální socha Františka Ladislava Riegra v Semilech. Socha byla vytvořena v nadživotní velikosti a stojí na nynějším Riegrově náměstí. Jako materiál k odlití sochy byl použit bronz. Mohutný čtyřstupňový, čtvercový podstavec je celý vyroben z jemnozrné žuly.⁹⁶ Podstavec je na pravém boku doplněn výrokem F. L. Riegra: /MY JSME BYLI A MY JSME/ /BUDEME, BA VRU, ŽE BUDEME/. Na levém boku: /NIKOMU KŘIVDU, / ALE SOBĚ SVÉ PRÁVO!. Na zadní části žulového podstavce památníku je pak jeho motivační citát: NEDEJME SE, VYTRVEJME!. Díky svému obsahu i tyto výroky mohly působit na

⁹¹ NAVRÁTIL, Ivo: *Riegrův pomník v Semilech*, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOKA Semily 2003

⁹² Tamtéž, s. 316

⁹³ Tamtéž, s. 316

⁹⁴ Národní památkový ústav: Evidenční list nemovité kulturní památky [online], dostupné z: https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1129424

⁹⁵ Národní památkový ústav: Evidenční list nemovité kulturní památky [online], dostupné z: https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1129371

⁹⁶ SOKA Semily, Nezpracovaný fond, Volné sdružení přátel Fr. Lad. Riegra.

komunistický totalitní režim poněkud provokačním způsobem a být záminkou pro pozdější snahy představitelů města sochu z Riegrova náměstí přesunout na méně viditelné místo, nebo sochu neudržovat, aby případně nápisy ze sochy byly co nejméně vidět.

Hlavním záměrem sochaře bylo zřejmě Riegra zobrazit jako výborného řečníka a dát tak důraz na jeho vystupování na Kroměřížském sněmu. Je tedy zobrazen s rozpjatýma rukama a upřeným pohledem vpřed. Tyto znaky mají zdůrazňovat jeho řečnický postoj. Na sobě má rozepnutý kabát s vestou a motýlkem.

2.4.2 Výstavba pomníku v roce 1928

Výstavba začala na popud zprávy z demokratického tisku, aby byl při příležitosti 25. výročí Riegrova úmrtí postaven pomník, který by významného politika připomínal.⁹⁷ Výstavby se ujalo Volné sdružení přátel dr. F. L. Riegra.⁹⁸

Hlavním architektem sochy F. L. Riegra se stal představitel českého moderního sochařství Ladislav Šaloun, ten přijel do města 1. října 1927 na pozvání Volného sdružení přátel Dra Fr. Lad. Riegra v Semilech.⁹⁹

Na schůzi městského zastupitelstva v úterý 17. ledna 1928 tak začalo jednání o vyhrazení místa pro výstavbu pomníku.¹⁰⁰ Zápis z této schůze je opět důležitý jako určitá demonstrace vyhoceného názoru příslušníka komunistické strany na osobu Františka Ladislava Riegra. Za Volné sdružení přátel Dra Fr. Lad. Riegra v Semilech zde vystupoval člen městské rady JUDr. J. Patka proti druhému náměstkovi Aloisu Davidovi, členu komunistické strany.¹⁰¹

„Volné sdružení to žádá, aby usnesením městského zastupitelstva bylo místo zvolené pro stavbu pomníku vyhrazeno, a aby nákladem města byla provedena úprava okolí. Ohledně úpravy nejbližšího okolí továrny jednáno bude s fou F. Schmitt. ku slovu se hlásí p. II. náměstek David, který prohlašuje, že strana jeho nemá námitek proti vyhrazení místa pro pomník, že se však postaví proti každému zatížení města, pokud by vyplynulo ze stavby pomníku. Navrhuje proto, aby hlasování o návrhu referenta dělo se odděleně. Odpovídá Dr.

⁹⁷ NAVRÁTIL, Ivo: *Riegrův pomník v Semilech*, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOKA Semily 2003.

⁹⁸ SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. IV/28, kart. 13, Rieger František Ladislav.

⁹⁹ SOKA Semily, fond F. L. Rieger – korespondence, úmrtí, pomník, turistická chata, pamětní deska, sign. VIII/10a, kart. 82, pozvánka Volného sdružení přátel Dra Fr. Lad. Riegra v Semilech městské radě na schůzi s Ladislavem Šlounem k vybrání vhodného místa pro umístění pomníku.

¹⁰⁰ SOKA Semily, fond F. L. Rieger – korespondence, úmrtí, pomník, turistická chata, pamětní deska, sign. VIII/10a, kart. 82, zápis ze schůze městského zastupitelstva, 17. ledna 1928.

¹⁰¹ NAVRÁTIL, Ivo: *Riegrův pomník v Semilech*, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOKA Semily 2003.

Patka, který zdůrazňuje nezadá žádného příspěvku od města na stavbu pomníku, leč úprava okolí, že dotýká se města, co majitele pozemku. Pan náměstek David poznamenává, že obec vzhledem k omezení finanční samostatnosti jest nucena v každém směru šetřiti a vzhledem k tomu, že Dr. Fr. Lad. Rieger svého času prohlásil, že dělnické rodině musí stačit 30 krejcarů denně na živobytí, nejsou jeho strany dělnické povinny k žádnému zvláštnímu ohledu. Odpovídá člen městské rady Dr. Patka, který prohlašuje, že předřečník tvrdí-li něco podobného nezná Riegra a připomíná, že Dr. Fr. Lad. Rieger byl dělnickým spolkem v Praze „Včela“ jmenován čestným členem.“¹⁰²

Podle tohoto zápisu ze schůze 17. ledna lze vidět, že členové KSČ se i před rokem 1948 vyhraňovali proti postavení pomníku osobnosti F. L. Riegra. Byl pro ně osobností, která nestála ani za financování městského pomníku.

Základní kámen byl položen ve dnech 3-4. března 1928.¹⁰³ Podstavec byl vyroben na návrh Stanislava Štolce. Pomník je 6 metrů vysoký a náklady na jeho realizaci činily asi 120 00 Kč.¹⁰⁴

Při odhalení sochy 8. července 1928 byly na Masarykově náměstí přítomné významné osobnosti a politici, například: dr. František Palacký, vnuk historika F. Palackého, Ing. Ladislav Novák, tehdejší ministr průmyslu a obchodu, a předseda Československé národní demokracie, slavnostní řečník Karel Kramář.¹⁰⁵ Téhož dne se konala pouť k uctění památky na hřbitov ke hrobu otce F. L. Riegra za účasti nejbližší rodiny.¹⁰⁶

2.4.3 Roky 1948-1989

Před velkolepými oslavami v roce 1948 provedl pan Jaroslav Brychta, ředitel střední odborné sklářsko-obchodní školy v Železném Brodě, opravu Šalounova modelu sochy.¹⁰⁷ Jako vlastník je na evidenčním listu z roku 1962, který zpracoval R. Hlava, uveden městský národní výbor.

Údržbě sochy nepřál Alois David, člen komunistické strany.¹⁰⁸ Nutno však dodat, že to se váže již k předešlé situaci v roce 1928 a ne k období mezi lety 1945-1989 režimu. Největším

¹⁰² SOkA Semily, fond F. L. Rieger – korespondence, úmrtí, pomník, turistická chata, pamětní deska, sign. VIII/10a, kart. 81, zápis ze schůze městského zastupitelstva, 17. ledna 1928.

¹⁰³ SOkA Semily, fond Václav Votoček, sign. IV/28, kart. 13, Rieger František Ladislav.

¹⁰⁴ SOkA Semily, fond Václav Votoček, sign. IV/28, kart. 13, Rieger František Ladislav.

¹⁰⁵ *Sborník okresu železnobrodského*, roč. 5, 1928, čís. 2, s. 36

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 36

¹⁰⁷ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Spolek pro stavbu pomníku FLR, Korespondence o opravení pomníku.

¹⁰⁸ NAVRÁTIL, Ivo: *Riegrův pomník v Semilech*, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOkA Semily 2003. s. 316.

bodem archivního průzkumu spojeným s pomníkem F. L. Riegra se stala zmínka v suplementu, která se váže k přemístění sochy k Riegrově stezce.

„Svůj skvělý nápad, odsunout Riegra na Riegrovu stezku a semilské náměstí ozdobit sochou milovaného soudruha, komunistická tajemnice pro ideologii už nestačila realizovat.“¹⁰⁹

V knize bohužel není uvedený zdroj a lze se pouze domnívat, zda v tomto případě prameny mlčí, zda se jedná o částečně zkreslenou informaci nebo se pouze nepodařilo informace podložit. Věnovala jsem se v této oblasti prozkoumávání fondu OV KSČ Semily z let 1945-1990, zápisům z rad MNV, ONV i prozkoumávání městské kroniky. Zmínka se nenalezla ani při bádání v ostatních fondech. S informací nelze počítat jako plně věrohodnou, alespoň ne do doby, dokud nebude pro tvrzení nalezený pádný důkaz, prostřednictvím otevření nových historických fondů.

¹⁰⁹ NAVRÁTIL, Ivo: *Riegrův pomník v Semilech*, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století. - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOKA Semily 2003. s. 317.

3 Turistická místa zasvěcená památce dr. F. L. Riegra

3.1 Představy a návrhy Riegrova pomníku na Kozákově

Výstavba Riegrovy mohyly předcházela nápadu stavby chaty. První s oficiálním návrhem vybudovat na vrchu Kozákova pomník přišel Turnovský malíř Jan Prousek. Ten chtěl vybudovat novorománskou kapli zasvěcenou věrozvěstům Cyrilu a Metodějovi. Plán této rotundy byl ale příliš nákladný na to, aby mohl být zhotoven.¹¹⁰ Jeho návrh měl být zhotoven spíše v ideji spojení mohyly s přírodou, než ve smyslu historickém. Tato idea se přenesla i do pozdějších návrhů, kdy mohyla měla nést jméno po F. L. Riegrovy a odkazovat tak na dobu jeho žití a jeho práci pro český lid. Zároveň měla být lákadlem pro návštěvníky z celého světa, kteří by zde utráceli své jmění.¹¹¹

Již v roce 1903 byly tisknuty výzvy k spoluúčasti na financování Riegrovy mohyly v Národních listech a dalších novinách.¹¹² Zde už i Prousek naplno počítal s tím, že mohyla bude sloužit především k uctění památky F. L. Riegra. Zdi měly nést jeho citáty a uvnitř se měla nacházet místnost s Riegrovou sochou a pamětními předměty.¹¹³ V národních listech vyšel medailonek, že právě sokolská jednota z Turnova bude stát za vznikem Riegrovy mohyly na Kozákově. Podnětem měl být návrh JUC. Josefa Podoláka z Pardubic. Finance měly být věnovány rodáký F. L. Riegra jako dary.¹¹⁴ Později bylo pro výstavbu mohyly z iniciativy Turovského KČT založeno Družstvo pro zřízení mohyly Riegrovy na Kozákově.¹¹⁵ To převzalo již zakoupené pozemky a kontaktovalo mnohé české umělce o jejich návrhy. Jedním z nich byl například Josef Václav Myslbek nebo Antonín Wiehl.¹¹⁶ Wiehl zastával názor, že by mohyla měla splynout s prostředím. Myslbek počítal ve svém návrhu s mauzoleem, kam by umístil i jím zhotovenou busty F. L. Riegra. Budova by byla otevřená, aby sloužila i jako přístřešek před bouří.¹¹⁷

¹¹⁰ Zlatá Praha, roč. 20, 1903, č. 32, s. 383.

¹¹¹ Slavnostní ustavující schůze družstva pro zřízení Riegrovy mohyly na Kozákově. *Hlasy pojizerské*, roč. 19, 1904, č. 8, s. 3.

¹¹² *Národní listy*, roč. 43, 1903, č. 77, s. 3.

¹¹³ HOJDA, Zdeněk: Riegrův pomník na Kozákově, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOkA Semily 2003, s. 288.

¹¹⁴ *Národní listy*, roč. 43, 1903, č. 77, s. 3.

¹¹⁵ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Družstvo pro zřízení Riegrovy mohyly na Kozákově.

¹¹⁶ HOJDA, Zdeněk: Riegrův pomník na Kozákově, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOkA Semily 2003, s. 291.

¹¹⁷ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Družstvo pro zřízení Riegrovy mohyly na Kozákově, zápis ze schůze 18. 11. 1904.

Družstvu se v iniciativě zpočátku velice dařilo, členové přibývali a s tím i financí na výstavbu pomníku. Vůdčí slovo přebíral stavební rada inženýr Josef Prokůpek, který spolu se Spolkem inženýrů a architektů uspořádal v roce 1907 soutěž o stavební projekt.¹¹⁸ V tomto roce ale také přibývá nesouhlasů a názorů, že by peníze měly být vynaloženy jinak a lépe, třeba na stavbu měšťanské školy.¹¹⁹ Když se k těmto pochybám přidaly velké peněžní nároky vítěze soutěže architekta Petříka, vyhranily se v družstvu dva základní proudy. Jeden stále zastával ideu mohyly, druhý usiloval o postavení vyhlídkové věže. Vše nakonec vyústilo v roce 1911 ve vypsání druhé soutěže.¹²⁰ V roce 1911 odešlo mnoho členů družstva, peněz na výstavbu totiž nebyl dostatek a představy výstavby se minuly s realitou.¹²¹ V dalších letech byly vypsány ještě další dvě soutěže. Výsledkem bylo vyloučení stavby mohyly, jelikož pro její výstavbu byl Kozákov shledán jako nevhodný terén. Největší ovace tak vzbudil návrh architektů Kvetinka a Kotíka, kteří chtěli na Kozákově nechat vybudovat valhallu po vzoru té, co stojí nedaleko německého města Řezno. Od této varianty ale bylo opět opuštěno kvůli velké finanční zátěži.¹²² Snaha o postavení mohyly skončila s nástupem války. V roce 1923 se objevila zásadní myšlenka postavení na vrchu Kozákova alespoň turistickou chatu. Idea mohyly definitivně zanikla 24. června 1928, když byla při 25. výročí úmrtí Františka Ladislava Riegra, otevřena nová chata, jež nesla jeho jméno.

3.2 Riegrova stezka

V severní části Semil, Bítouchově začíná při pravém břehu řeky Jizery Riegrova stezka, které také jako jedna z památek nese pojmenování po semilském rodáku doktoru Františku Ladislavu Riegrovi. Samotná naučná stezka je dlouhá téměř 4 km, vede údolím řeky Jizery a končí u restaurace a hotelu Spálov.

První zásahy do jizerské soutěsky jsou datovány do druhé poloviny 19. století,¹²³ kdy se na levém břehu řeky začala budovat železniční trať pro úsek Pardubice – Liberec. Pro tuto nově vybudovanou trať byly mezi Semilami a Železným Brodem postaveny čtyři tunely. V této

¹¹⁸ HOJDA, Zdeněk: Riegrův pomník na Kozákově, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOkA Semily 2003, s. 292.

¹¹⁹ OkA Semily, Nezpracovaný fond, Družstvo pro zřízení Riegrovy mohyly na Kozákově, zápis ze schůze 8. 10. 1907.

¹²⁰ HOJDA, Zdeněk: Riegrův pomník na Kozákově, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOkA Semily 2003, s. 293.

¹²¹ OkA Semily, Nezpracovaný fond, Družstvo pro zřízení Riegrovy mohyly na Kozákově

¹²² HOJDA, Zdeněk: Riegrův pomník na Kozákově, in: *Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*, Semily, SOkA Semily 2003, s. 293.

¹²³ Tamtéž, s. 44

oblasti podnikala textilní firma F. Schmitt. Ta nechala v roce 1870 kvůli častým povodním soutěsku rozšířit. Díky terénu muselo být zvoleno řešení odstřelu místního skalního masivu. Tím se také otevřela možnost vytvořit v těchto místech novou cestu. Nápad využil až po třiceti letech semilský Okrašlovací spolek, vybudoval v Semilech park Palackého sady, v souvislosti byl 10. března 1901 podán návrh spojit tento park s údolím řeky Jizery až do obce Spálov. Podmínky pro budování cesty však nebyly příznivé. Její část by musela vést přes pozemek výše zmíněné firmy F. Schmitt, se kterou vedlo město Semily ne jeden soudní spor.¹²⁴ Vztahy mezi firmou a městem se zlepšily v roce 1908 a výstavba turistické trasy mohla započít.

V červnu téhož roku se sešli členové Okrašlovacího spolku v Semilech, členové Klubu českých turistů ze Železného Brodu a dva představitelé firmy Schmitt na schůzi, kterou vedl tehdejší semilský tajemník Eduard Beneš.¹²⁵ Předmětem jednání byla dohoda o postoupení pozemků a předání výstavby trasy do rukou Klubu českých turistů. Do této doby v Semilech nebyl žádný spolek zorganizován. Jeho vytvořením byl pověřen nový okresní hejtman Semil, Antonín Böhm¹²⁶. Ten byl záměru vytvoření stezky velice nakloněn a po ustavení odboru KČT v Semilech se stal jeho předsedou. Zřízení stezky stanovil za prioritu klubu. Stavbou byl v roce 1909 pověřen Karel Kryk.¹²⁷ Tentýž rok byl vznesen a schválen návrh, aby byla stezka pojmenována po jednom z nejvýznamnějších semilských rodáků, doktoru Františku Ladislavu Riegrovi.¹²⁸ Svůj souhlas s pojmenováním později udělil profesor Dr. Albín Bráf, zeť F. L. Riegra a manžel Libuše (Riegrové) Bráfové.¹²⁹ Na projekt byl vybrán nemalý příspěvek, který stavbě stezky napomohl (viz tabulka č. 1).

¹⁰⁶ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 44.

¹²⁵ Tamtéž, s. 46

¹²⁶ SOKA Semily, Sběrka soudobé dokumentace, podklady pro výstavu: Riegrova stezka, SOKA Semily, 2018.

¹²⁷ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 47.

¹²⁸ SOKA Semily, Sběrka soudobé dokumentace, podklady pro výstavu: Riegrova stezka, SOKA Semily, 2018.

¹²⁹ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 47.

Příspěvky na stavbu stezky	
3 000 K	Železnobrodský okres
1 200 K	Semilský okres
2 000 K	Železný Brod město
1 000 K	Semily město
500 K	Podmoklice obec
410 K	Další obce v okolí
435 K	Spolky a společenstva obou měst
500 K	Továrník baron Liebieg
200 K	Textilní firma F. Schmitt
100 K	Říšský a zemský poslanec Dr. Karel Kramář
205 K	Další jednotlivci
250 K	Okrašlovací spolek v Semilech
3 000 K	Ministerstvo veřejných prací – stavební subvence
5 500 K	Občanská záložna v Semilech – bezúročná půjčka na 10 let

Tabulka č. 1: Příspěvky na stavbu Riegrovy stezky

Po dokončení stavby, která trvala tři měsíce, byla stezka ze Semil do Spálova dlouhá 3,8 km a přes lávku nad řekou Kamenicí navazovala na 1,3 km dlouhou turistickou trasu ze Spálova do Malé Horky v Železném Brodě, kterou v roce 1903 upravil Klub českých turistů v Železném Brodě.¹³⁰ Nejsložitější částí výstavby bylo vybudování 5,5 m vysoké a 77 m dlouhé galerie s železným zábradlím a vrtání 12 m dlouhého tunelu. Tyto zásahy se staly spolu s galerií hlavními symboly Riegrovy stezky.¹³¹ Vznikla také Böhmova vyhlídka, která byla za zásluhy při vytváření Riegrovy stezky pojmenována po prvním předsedovi KČT v Semilech.¹³²

Slavnostní otevření se konalo odpoledne 10. října 1909 v Železném Brodě, kam se sjelo 250 účastníků z Turnova, Jičína, Malé Skály, Mnichova Hradiště, Dvora Králové, Písku, Jilemnice a Prahy, společně s funkcionáři semilského odboru a jejich hosty.¹³³ Tato delegace se společně vypravila na cestu po Riegrově stezce do Semil a večer společně navštívili Obecní dům v Semilech. Zde měli slovo tehdejší semilský tajemník Eduard Beneš, předseda

¹³⁰ SOkA Semily, fond Václav Votoček, sign. VI/56, kart. 33, Riegrova a Kamenického stezka.

¹³¹ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 49.

¹³² Tamtéž, s. 49

¹³³ SOkA Semily, Sběrka soudobé dokumentace, podklady pro výstavu: Riegrova stezka, SOkA Semily, 2018.

železnobrodského odboru KČT Josef Vihan a spisovatel Antal Stašek, na jehož počest byla v roce 1925 zbudována na stezce studánka.¹³⁴

Po svém otevření Riegrova stezka překypovala návštěvníky. Během dvou dní Svatodušních svátků v roce 1910 měla více než 5 tisíc návštěvníků, mezi které patřila stočlenná výprava pražského Sokola či výprava turistů z Ruska.¹³⁵ V samotném roce 1910 prošlo stezkou 80 tisíc lidí a do roku 1946 to bylo přes milion turistů.¹³⁶ 17. září 1922 navštívil Riegerovu stezku prezident T. G. Masaryk. V roce 1938 byla k příležitosti návštěvy prezidenta Masaryka odhalena pamětní deska.¹³⁷ V souvislosti se vzrůstající popularitou a návštěvností stezky vznikaly nové pohlednice vyobrazující Riegrova stezku a plastické mapy Semilska s trasou Riegrovy stezky, bylo vydané výpravné fotoalbum z Riegrovy stezky a dvoulist s jejím popiskem, jehož autorem byl Jan Kamenický, významný propagátor turistiky v Semilech.¹³⁸ Ten také vydal publikaci *Riegrova turistická stezka a jiné půvabné kouty na Železnobrodsku a Semilsku*.¹³⁹

V roce 1928 bylo vyhrazeno 21 tisíc Kč na opravu Riegerovy stezky.¹⁴⁰ O dva roky později 28. května 1930 byl uveden v platnost zákaz jízdy na kole po Riegrově stezce, bylo to nebezpečné jak pro jezdce, tak i pro pěší návštěvníky. Pokuta za porušení byla 50 Kč.¹⁴¹ Z jednání 27. února 1931 se lze dozvědět, že téhož roku proběhly běžné opravy stezky.¹⁴² Na místě turistické trasy z Železného Brodu do Spálova byla v roce 1936 z vojenských důvodů vybudována silnice. Z dopisu, adresovaného Klubu českých turistů se lze dozvědět, že 22. října 1937 byl obecním úřadem v Bítouchově podán návrh na pojmenování galerie na Riegrově stezce jako “Masarykovagalerie”.¹⁴³ Lávka, která tuto část spojovala s trasou do Semil, byla často odplavována vodou, a tak byl na jejím místě vybudován dřevěný most. Ten byl z praktických důvodů v roce 1938 nahrazen mostem ze železa a betonu.¹⁴⁴ Téhož roku

¹³⁴ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 50.

¹³⁵ SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. VI/56, kart. 33, Riegrova a Kamenického stezka.

¹³⁶ SOKA Semily, Sběrka soudobé dokumentace, podklady pro výstavu: Riegrova stezka, SOKA Semily, 2018.

¹³⁷ SOKA Semily, Nezpracovaný fond, Klub českých turistů. Deska na paměť návštěvy TGM na Riegrově stezce 1938.

¹³⁸ SOKA Semily, Nezpracovaný fond, Klub českých turistů. Riegrova stezka. 1901 – 1941.

¹³⁹ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 50.

¹⁴⁰ SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. VI/56, kart. 33, Klub českých turistů.

¹⁴¹ SOKA Semily, Nezpracovaný fond, Klub českých turistů. Riegrova stezka. 1909 – 1941.

¹⁴² SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. VI/56, kart. 33, Klub českých turistů.

¹⁴³ SOKA Semily, Nezpracovaný fond, Klub českých turistů. Deska na paměť návštěvy TGM na Riegrově stezce 1938.

¹⁴⁴ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 52.

bylo vynaloženo 35 tisíc na opravu zábradlí dřevěné galerie.¹⁴⁵ Z novinového článku z roku 1946 se lze dozvědět, že bude plánována oprava galerie na Riegrově stezce.¹⁴⁶

3.2.1 Riegrova stezka v letech 1948 - 1990

V roce 1951 se Riegrově stezce dostalo pocty a byla vyhlášena jako státní přírodní rezervace.¹⁴⁷ V šedesátých letech došlo k úpravám Riegerovy stezky, započalo se s obnovou značkování turistických cest a byly rozmístěny orientační tabule.¹⁴⁸ Počátkem sedmdesátých let byl odborem turistiky TJ Semily zřízen altán s výhledem na Krkavčí skálu, sloužící jako místo pro odpočinek a nabrání sil. Jeho součástí byl sešit, kam návštěvníci mohli psát své pocity z návštěvy stezky, řada z nich se udivovala nad krásou a čistotou místní přírody.¹⁴⁹ Stezka byla udržována díky panu Jindřichu Malému, který se o stezku až do svých 87 let staral.¹⁵⁰ Po jeho smrti přebрал tuto pozici Mojmír Stuchlík. Roku 1983 byla Riegrova stezka Okrasní správou krasových jeskyní a ochrany přírody v Bozkově obohacena o naučnou stezku Údolím Jizery, která se skládá ze třinácti informačních tabulí.¹⁵¹ Po roce 1989 byla stezka pod správou Lesů České republiky. Na zasedání ONV 25. ledna 1990 přednesla paní Hradecká, vedoucí odboru obchodu a cestovního ruchu, že vidí jako nutnost opravu Riegrové stezky.¹⁵² K tomuto bodu se vyjádřil i M. Stuchlík, že na stav Riegrové stezky bylo již dříve upozorňováno:

*„V roce 1971 Riegrova stezka byla regenerována, v té době bylo též upozorňováno na potřebu výměny nosníků. Po celou dobu se nevěnovala však tomuto pozornost. Oddíl TJ by chtěl dát vše do pořádku, nutno to však zajistit odborně. Na opravu byl zadán projekt, který dosud není vypracován. Úprava terénu by se mohla zajistit zájmovou činností. V současné době jsou umístěny značky o zákazu vstupu, ty by se však měly odstranit, neboť úplné uzavření Riegrové stezky není dobré.“*¹⁵³

Z toho lze usoudit, že pověřené osoby se o stezku staraly dobře, ale město zřejmě nepodnikalo dostatečné kroky k tomu, aby i terén stezky byl vyhovující a bezpečný pro každodenní

¹⁴⁵ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Klub českých turistů. Riegrova stezka. 1909 – 1941.

¹⁴⁶ SOkA Semily, fond Václav Votoček, sign. VI/56, kart. 33, Riegrova a Kamenického stezka.

¹⁴⁷ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 52.

¹⁴⁸ SOkA Semily, fond Václav Votoček, sign. VI/56, kart. 33, Klub českých turistů.

¹⁴⁹ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 53.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 53

¹⁵¹ Tamtéž, s. 52

¹⁵² SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Zápisy a usnesení z rady ONV v Semilech, zápis z rady 25. ledna 1990.

¹⁵³ Tamtéž

turistiku a dokázal zvládnout velký nápor návštěvníků. O postoji města vypovídá umístění značek o zákazu vstupu.¹⁵⁴

V roce 2005 byla Riegrova stezka zařazena do Evropského geoparku UNESCO Český ráj. Následně byla za podpory města, krajského úřadu a geoparku opravena a obohacena o nové informační tabule. Po roce 2008 byla nově opravena také galerie vedoucí nad řekou Jizerou.¹⁵⁵

V roce 2021 se dočkal výměny i již zmiňovaný odpočinkový altánek Pěšorest. Skoro po padesáti letech 17. května 2021 byl zbourán a v následujících dnech nahrazen novým. Akce se účastnili dobrovolníci z řad KČT Semily, semilských skautů a pracovníků města Semily, kteří museli všechn materiál odnést zpět na začátek stezky a nový přinést na místo vzniku altánu.¹⁵⁶

3.3 Riegrova chata na Kozákově

Původními záměry bylo na vrchu hory Kozákov zbudovat mohyly. Klíčovým rokem byl rok 1923, kdy byl předsedou odboru KČST v Semilech Vilémem Petržilkem předložen návrh postavit místo památníku turistickou chatu, která by nesla jméno slavného semilského rodáka.¹⁵⁷ Návrh byl následně schválen turistickou župou Českého ráje. Projekt chaty byl svěřen KČST v Praze. Chata měla být dvoupatrová, obsahovat restauraci provedenou ve staročeském slohu, hostinské pokoje, noclehárny a ve střeše vyhlídkový ohoz.¹⁵⁸ O spoluúčast na projektu bylo požádáno Družstvo pro postavení mohyly, které přispělo finanční částkou 50 tisíci korun a darováním či levným odprodejem potřebných pozemků.¹⁵⁹ Rozhodnutí valné hromady Družstva takto učinit bylo jednomyslné. Podmínkou bylo, aby v chatě byla umístěna busta F. L. Riegera a mramorová deska s jeho poslední vůlí.¹⁶⁰ V důsledku rozhodnutí družstva mohly započít akce na zajištění finančních prostředků pro

¹⁵⁴ SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. VI/56, kart. 33, Klub českých turistů.

¹⁵⁵ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 50.

¹⁵⁶ Narodil se Pěšorest – již podruhé, in *Semilské noviny*, roč. 29, 2021, č. 7, s. 10.

¹⁵⁷ SOKA Semily, fond Oslavy, slavnosti, čestná občanství (mj. národní oslavy F. L. Riegra 1948), sign. 17, kart. 93, upomínka na slavnost otevření Riegrovy turistické chaty na památném Kozákově.

¹⁵⁸ SOKA Semily, Nezpracovaný fond, Volné sdružení přátel Fr. Lad. Riegra, omluvné a blahopřejné přípisys ku dni 8. Července 1928.

¹⁵⁹ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 60.

¹⁶⁰ Tamtéž

stavbu, čehož se chopila turistická župa Českého ráje. Na stavbu chaty byly vybrány příspěvky v celkové hodnotě přesahující 325 tisíc Kč (viz tab. č. 2).¹⁶¹

Příspěvky na stavbu Riegerovy chaty	
30 000 Kč	Okresy Turnov, Semily, Železný Brod
30 000 Kč	Města Turnov, Semily, Železný Brod
1 000 Kč	Město Rovensko pod Troskami
30 000 Kč	Spořitelny Turnov
25 000 Kč	Spořitelna Železný Brod
15 000 Kč	Spořitelna Semily
15 000 Kč	Okresní záložna hospodářská Železný Brod
10 000 Kč	Okresní záložna hospodářská Semily
10 000 Kč	Občanský záložna v Semilech
2 000 Kč	Město Praha
15 500 Kč	Dr. Horák
8 000 Kč	J. V. Hybler a synové
5 000 Kč	L. Bednář
10 000 Kč	Textilní firma F. Schmitt
5 000 Kč	F. Gerl
5 000 Kč	J. Bachtík
7 548 Kč	Dr. Kramář
10 000 Kč	F. Šlechta
10 000 Kč	Libštátské textilní závody
5 000 Kč	F. Brůna
8 000 Kč	J. Liebig a spol.
3 000 Kč	Zemská banka
2 000 Kč	Národní Politika
65 000 Kč	Ministerstvo obchodu
200 Kč	A. Poslt

Tabulka č. 2: Příspěvky na stavbu Riegerovy chaty¹⁶²

Projekt Riegerovy byl vypracován panem J. Václavíkem a stavbou byl pověřen R. Kousal. Základní kámen, který kdysi věnoval pan J. Sedlický na mohyly, byl položen 29. srpna

¹⁶¹ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 60.

¹⁶² VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 60.

1926,¹⁶³ při něm se konal sraz školní mládeže Semilska a projev přednesli okresní školní inspektor J. Skopeček a odborný učitel V. Pavlík.¹⁶⁴ Koncem téhož roku byly dokončeny tesařské a zednické práce a částečně dokončena střecha. Finanční problémy nastaly při dokončování příjezdové silnice. Odbor KČST v Semilech se tak rozhodl výstavbu silnice dokončit vlastními náklady.¹⁶⁵ Tím však byly vyčerpány finanční prostředky Klubu a celá stavba se kvůli nedostatku financí pozastavila. Městská spořitelna, Okresní záložna hospodářská a peněžní ústavy v Semilech byly ochotny na dokončení stavby chaty půjčit, avšak požadovaly dostatečnou záruku.¹⁶⁶ Financování chaty zachránil pokladník stavebního komitétu Riegerovy chaty pan Antonín Bohdanecký, který si vzal úvěr u spořitelny a ručil za chatu svým majetkem.¹⁶⁷ Stavba tak mohla pokračovat. Na schůzi odboru KČST v Semilech ze dne 26. září 1927 padl návrh na zřízení Riegerovy síně v chatě. Pomoc přislíbil pražský primátor dr. Karel Baxa. 6. března 1928 byl předložen návrh architekta Václavíka na Riegerovu síň. 8. listopadu 1928 síň nebyla stále zřízena.¹⁶⁸ V roce 1928 byla chata dostavena. Její součástí bylo osm pokojů se čtrnácti lůžky a dvě noclehárny s jednadvaceti lůžky.¹⁶⁹ V semilském archívu jsou k dispozici ve fondu Klubu českých turistů novinové výstřižky o stavbě chaty z let 1926–1928.¹⁷⁰

Slavnostní otevření chaty se konalo 24. června 1928 a bylo spojeno se čtyřicátým výročím založení Klubu českých turistů.¹⁷¹ Stavitel předal klíče od chaty tehdejšímu předsedovi KČST v Semilech panu Václavu Vejvodovi, následně byly předány předsedovi župy Českého ráje, a poté převzaty předsedou ústředí KČST.¹⁷² Nejvyšší představitel KČST předal chatu do správy KČST v Semilech. Součástí slavnosti byl projev předsedy KČST v Semilech Václava Vejvody, předsedy župy Českého ráje Emanuela Pecha a předsedy ústředí KČST Emanuela Hrubého.¹⁷³

¹⁶³ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Klub českých turistů. Stavební komitét pro stavbu chaty. 1925–1930.

¹⁶⁴ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 62.

¹⁶⁵ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Klub českých turistů. Stavba silnice k chatě. 1919–1934.

¹⁶⁶ Tamtéž

¹⁶⁷ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Klub českých turistů. Stavební komitét pro stavbu chaty. 1925–1930.

¹⁶⁸ SOkA Semily, fond Václav Votoček, sign. VI/56, kart. 33, Klub českých turistů.

¹⁶⁹ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 65.

¹⁷⁰ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Klub českých turistů. Novinové výstřižky o stavbě chaty. 1926–1928.

¹⁷¹ SOkA Semily, Nezpracovaný fond, Klub českých turistů. Stavební komitét pro stavbu chaty. 1925–1930.

¹⁷² VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 65.

¹⁷³ Tamtéž, s. 65

Po smrti jednoho z předních účastníků převratu 1918, Antonína Švehly, byl položen návrh, aby byl u turistické chaty postaven jeho pomník, který by zároveň připomínal dr. F. L. Riegera.¹⁷⁴ Tyto dvě významné osobnosti se spolu údajně poprvé setkaly právě na Kozákově.¹⁷⁵ Převážnou podporu však měla myšlenka vybudovat na Kozákově plachtařské letiště, která společně s událostmi roku 1938 zapříčinila, že se od projektu pomníku upustilo.¹⁷⁶ V roce 1938 byly k příležitosti 10. výročí otevření Riegrovy chaty na Kozákově pořádány oslavy s proslovy zástupců ústředí KSČT, župy a hostí a přeletem vojenského letce nad Kozákovem.¹⁷⁷

V dopisu adresovaném KČT z listopadu 1940 manželů Václava a Františky Čejchanových, nájemců chaty, se lze dozvědět, že chata musela být opravena. Poničila ji ničivá vichřice, která se v té době prohnala nad Kozákovem.¹⁷⁸ Na pamětním spisu z roku 1940 se píše, že chata má malý počet pokojů a primitivní zařízení vodovodní. Bylo doporučeno přebudování chaty na moderní horskou.¹⁷⁹ Během druhé světové války však chatu okupovalo německé vojsko, které ji zanechalo v nepředstavitelném stavu. Bylo tedy nutné ji opravit, avšak ani v roce 1945 nebyla chata schopna poskytnout odpovídající ubytování a stravování.¹⁸⁰

3.3.1 Riegrova chata mezi lety 1948–1989

V roce 1948 byl Klub českých turistů zrušen a začleněn do Sokola. Jeho nemovitý majetek, do kterého patřila i Riegrova chata, převzalo družstvo Vzlet.¹⁸¹ Chata později přešla do vlastnictví národního podniku Restaurace a jídelny (Raj).¹⁸² Deník práce z 29. srpna 1950 uvedl, že turistický odbor TJ Sokol v Semilech nevyvíjí žádnou činnost v údržbě a rozvoj turistických atraktivit a cestovní ruch v oblasti, i přes její velký přírodní potenciál, upadá.¹⁸³ Václav Votoček ve své knize *110 let turistiky na Semilsku* také uvádí, že podnik Restaurace a jídelny se soustředil především na výnosy, které chata přinášela, a nestarala se o její údržbu.¹⁸⁴ O několik let později, v roce 1962, vypukl požár a chata částečně vyhořela.¹⁸⁵

¹⁷⁴ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 66.

¹⁷⁵ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 66.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 66

¹⁷⁷ SOKA Semily, Nezpracovaný fond, Klub českých turistů. 10 let Riegrovy turistické chaty. 1938.

¹⁷⁸ SOKA Semily, Nezpracovaný fond, Klub českých turistů. Stavba silnice k chatě. 1919-1934.

¹⁷⁹ SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. VI/56, kart. 33, Riegrova chata.

¹⁸⁰ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 66.

¹⁸¹ SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. VI/56, kart. 33, Turistický odbor TJ.

¹⁸² SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. VI/56, kart. 33, Turistický odbor TJ.

¹⁸³ SOKA Semily, fond Václav Votoček, sign. VI/56, kart. 33, Turistický odbor TJ.

¹⁸⁴ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 66.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 66

Opravy chaty probíhaly od roku 1964 do roku 1966. Práce na chatě však byly provedeny nekvalitně a do chaty zatékalo, což způsobovalo další problémy s elektřinou.¹⁸⁶ Stav chaty byl projednáván 2. listopadu 1966 na zasedání Okresního národního výboru v Semilech a následně byla chata řádně opravena.¹⁸⁷ Chatu však poté obsadilo vojsko, které u chaty vybuďovalo stožáry s vysílacím zařízením. Po roce 1989 očekával Klub českých turistů, že jim bude chata vrácena.

V roce 1992 mělo dojít k předání chaty do rukou společnosti Trasa, která pro Klub českých turistů spravovala turistický majetek. Katastrální úřad v Semilech však převod pozemku zamítl se slovy, že zákon č. 173/90 o restrikci majetku se netýká právnických osob, a tak byla dohoda mezi KČT a Restaurace a jídelny soudně prohlášena za neplatnou.¹⁸⁸ Podnik Restaurace a jídelny tedy zůstal jako majitel chaty a společnost Trasa byla pouze jejím nájemcem. Téhož roku přišel podnik do likvidace a o chatu se začala zajímat armáda.¹⁸⁹ To se samozřejmě nelíbilo Klubu českých turistů, chata by v případě vlastnictví armádou, ztratila svůj turistický účel. Po sepsání petice, kterou podepsalo 366 turistů, mohl Klub českých turistů chatu odkoupit za 1 milion korun. K předání chaty do rukou semilského odboru KČT došlo 2. prosince 1994.¹⁹⁰ Rána pro KČT přišla, když měla být ministerstvem financí schválena kupní smlouva. Ministerstvo financí si vyžádalo nový odhad a cena chaty stoupla na 3 miliony korun. Klub českých turistů si však nechal udělat vlastní odhad, kterým byl stanoven na 1,6 milionu korun. 6. března 1996 byla odboru KČT v Semilech udělena výjimka k převodu vlastnictví za kupní cenu 1 233 043 Kč, s pozemky za 1 406 000 Kč.¹⁹¹

Na chatě ale stále pobývalo vojsko a policie a používali chatu pro potřeby sledování radioprovozu, proto práce na chatě nebyly možné. Probíhaly tedy alespoň přípravy na budoucí opravy. Stav chaty se však zhoršoval, a tak byl 1. června 1996 zastaven restaurační provoz.¹⁹² Podnik Kovest ze Semil se ujal nutných oprav, mezi které patřilo opravení střechy, položení nové podlahy, elektroinstalační práce, obklady stěn, malba a vybavení některých prostorů chaty.¹⁹³ Opravy byly dokončeny a chata uvedena do provozu 9. srpna 1996.¹⁹⁴ 21. prosince

¹⁸⁶ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 66.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 66

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 67

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 68

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 68

¹⁹¹ Tamtéž, s. 69

¹⁹² Tamtéž, s. 71

¹⁹³ Tamtéž, s. 71.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 71

1999 opustili vojáci chatu, nebyli však povinni ji uvést do původního stavu, a tak se o rekonstrukci musel postarat Klub českých turistů.¹⁹⁵ Do roku 2004 se na rekonstrukci chaty vynaložilo více než 13 milionů Kč.¹⁹⁶ K devadesátému výročí založení Riegrovy chaty vydal Klub českých turistů v Semilech knihu Kozákov – příběh hory, jejíž slavnostní křest proběhl 24. června 2018.¹⁹⁷

¹⁹⁵ VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vyd. Semily, Klub českých turistů v Semilech 2019, s. 71.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 71-72

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 73

4 Závěr

Hlavním cílem práce bylo zmapovat památky F. L. Riegra na Semilsku v běhu času, od položení jejich prvního základního kamene a myšlenky, až po jejich stav nyní. K dosažení cíle pomáhal s výzkumem především městský archiv v Semilech. Jak je v práci uvedeno předmětem bádání bylo získat informace k celkem 6 komemoracím F. L. Riegra a to pomník F. L. Riegra na Riegrově náměstí, socha sv. Václava v Husově ulici, Riegrův domek, Riegrovo náměstí, stezka a Riegrova chata na Kozákově. Cílem bylo především vystihnout postoje zástupců komunistické strany v Semilech na výše zmíněné památky. Historické materiály z doby vzniku památek jsou dobře dostupné, ale základní problém byl v dostupnosti právě historických podkladů od roku 1948 do roku 1989. Například při analýze kroniky města Semily se lze ze zápisů z roku 1990 dočíst, že samotná kronika byla v předchozích letech neúplná nebo zápisy v ní zcela chyběly.¹⁹⁸ Proto se k dosažení cíle opíralo bádání o informace nejen z literatury, ale i z kroniky, korespondence, místního tisku, kde lze však najít pouze drobné zmínky o Riegrovy a událostech spojených s jeho jménem. Dále o zápisy z rad MNV a ONV v Semilech, které poskytly spoustu nových informací a možnost citovat a jmenovat jednotlivé zastupitele, kteří se vyhranili proti osobnosti F. L. Riegera. Zde stojí za zmínění především náměstek Alois David v případě stavby pomníku a předseda kulturní komise Tomeš při problematice pojmenovávání dnešního Riegrova náměstí. Záznamy poskytly i důležité informace při zkoumání stavu Riegrovy stezky v letech 1948-1989. Jedním z nejvýznamnějších a nejzajímavějších prvků práce se stal projev bývalého ministra kultury Václava Kopeckého na Velkolepých Národních oslavách dr. Františka Ladislava Riegra v roce 1948. Díky němu totiž lze získat nejlepší představu toho, jaký panoval názor u zástupců komunistické strany na F. L. Riegra a jeho politickou aktivitu na počátku zkoumaného období. Práce dokazuje, že členové komunistické strany často zastávali názory, že by památky F. L. Riegra neměly být rušeny, ani znehodnocovány. Ovšem jejich lhostejnost a přístup k jejich udržování pro ně znamenal postupné zapomínání a chátrání jejich stavu až do pádu režimu. Politici 19. století jako Rieger bohužel nepatřili mezi ty, kteří se hodili do komunistické propagandy. Riegrovy názory, že Rusko svým carstvím připomíná monarchii, jejíž principy se neslučují s jeho prosazováním občanských svobod, nelichotily socialistickému výkladu dějin. Jeho myšlenky tak často byly parafrázovány s jiným významem tak, aby dostatečně vyhovovaly. Proměnu vzpomínání na F. L. Riegra a rozmanitost názorů na jeho komemorace v průběhu let, byla zachycena v rámci rozsahu

¹⁹⁸ HLAVA, Rudolf - VOTOČEK, Václav: *Kronika města Semily*, Město Semily 1990, s. 3. Dostupné z: https://www.semily.cz/customers/semily/ftp/File/kronika_mesta/1990/13_archiv_kronika.pdf

bakalářské práce a jsem si vědoma toho, že všechna popisovaná místa skýtají ještě mnoho dalších poznatků, které nejsou v práci zaznamenány.

Historie míst je sama o sobě zajímavá, ale ve své práci jsem chtěla také dokázat, jak úzce spolu souvisí vznik hmotné památky a myšlení současníků, dále pak i myšlení jejich potomků. V souvislosti se sochou sv. Václava lze dokázat, že doba druhé poloviny 20. století až do současnosti stále ukazuje, lhostejný postoj mnoha občanů k práci svých předků. Zamyslím-li se nad příčinou, vidím ji v neznalosti a nezájmu lidí znát historii svého místa.

Bibliografie

Literatura

1. FERENCOVÁ, Michaela - NOSKOVÁ, Jana: K otázce studia tématu paměti a města. In: Ferencová, M. - Nosková, J. a kol.: *Paměť města. Obraz města, veřejné komemorace a historické zlomy v 19.-21. století*. Brno: Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., Statutární město Brno: Archiv města Brna, Ústav etnologie SAV 2009, s. 11-40. ISBN:978-80-87112-22-9
2. *František Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století - sborník referátů z vědecké konference konané 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*. Navrátil, Ivo (ed.). Semily: Státní okresní archiv Semily. 335 s., fot. (Z Českého ráje a Podkrkonoší. Supplementum. 8. ISBN:80-86254-08-9, ISSN:1211-975X
3. HLAVAČKA, Milan - MARES Antoine - POKORNÁ, Magdaléna *Paměť míst, událostí a osobností: historie jako identita a manipulace*. Milan Hlavačka, Antoine Mares, Magdaléna Pokorná et alii. Praha: Historický ústav 2011, 685 s. :il. (některé barev.), mapy, portréty, faksim. (Práce Historického ústavu AV ČR = Opera Instituti historici Pragae. Řada A, Monographia; 38. ISBN:978-80-7286-186-6
4. KAMENICKÝ, Jan: *Průvodce Riegrovým krajem: Semilsko Železnobrodsko Maloskalsko*. Semily: J. Glos 1929, 51 s. OCLC:85287763
5. KESSLER, Vojtěch: *Paměť v kameni: druhý život válečných pomníků*. Praha: Historický ústav 2017, 336 s. Práce Historického ústavu AV ČR. Řada A, Monographia, svazek 80. ISBN:978-80-7286-308-2
6. MIZERA, František: *Paměti města Semily a okolí*. Semily: Město Semily 1930, 276 s. ISBN:9788023810219
7. NORA, Pierre: Mezi pamětí a historií. Problematika míst. Nora, Pierre. In: *Politika paměti: antologie francouzských společenských věd*. Praha: Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách 1998, s. 7-31. ISBN:80-902196-3-2
8. ŘÍMANOVÁ, Hana - ŘÍMAN, Slavomír: *Riegrova stezka KAŇONEM JIZERY*. Semily: Město Semily 2009. ISBN:978-80-254-5221-9
9. SAK, Robert: *Rieger. Příběh Čecha devatenáctého věku*. Město Semily 2003. ISBN:9788090003286
10. ŠUSTROVÁ, Radka - HÉDLOVÁ, Luba: *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Radka Šustrová, Luba Hédlová (eds.). vyd. 1. Praha: Academia 2014. 457 s. ISBN:978-80-200-2411-4

11. ŠVARŤÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, Radmila: Orální historie a paměťová studia: diverzita či konvergence? In: *Theatrumhistoriae* 14, 2014, s. 69-78. ISSN:1802-2502
12. VOTOČEK, Václav (2015): *Místní a pomístní jména v Semilech*. 2., aktualizované vydání. Semily: Město Semily 2015, ISBN: 978-80-904672-2-4
13. VOTOČEK, Václav: *Sto deset let turistiky na Semilsku*. 2. rozšířené a doplněné vydání. Semily: Klub českých turistů 2019, ISBN: 978-80-270-6363-5

Prameny

Státní okresní archiv v Semilech

1. SOkA Semily, Archiv města Semily, zápisy ze schůze rady ONV v Semilech, 25. ledna 1990.
2. SOkA Semily, Archiv města Semily, zápisy ze schůzí 1952-1955.
3. SOkA Semily, Archiv města Semily, zápisy ze schůzí zastupitelstva 20. 9. 1929.
4. SOkA Semily, Děkanský úřad. Přemístění sochy sv. Václava z Riegrova náměstí. 1928. kart. 74, sign. F_10.
5. SOkA Semily, Družstvo pro zřízení Riegrovy mohyly na Kozákově. 1903-1934, nezpracovaný fond.
6. SOkA Semily, F. L. Rieger – korespondence, úmrtí, pomník, turistická chata, pamětní deska, kart. 81, 1883-1939.
7. SOkA Semily, Klub českých turistů. 10 let Riegrovy turistické chaty. 1938, nezpracovaný fond.
8. SOkA Semily, Klub českých turistů. Deska na paměť návštěvy TGM na Riegrově stezce. 1938, nezpracovaný fond.
9. SOkA Semily, Klub českých turistů. Korespondence s ústředím KČT ohledně chaty. 1926-1932, nezpracovaný fond.
10. SOkA Semily, Klub českých turistů. Novinové výstřižky o stavbě chaty. 1926-1928, nezpracovaný fond.
11. SOkA Semily, Klub českých turistů. Riegrova stezka. 1909-1941, nezpracovaný fond.
12. SOkA Semily, Klub českých turistů. Stavba silnice k chatě. 1919-1934, nezpracovaný fond.
13. SOkA Semily, Klub českých turistů. Stavební komitét pro stavbu chaty, nezpracovaný fond.
14. SOkA Semily, KSČ – okresní výbor Semily, 1945-1990, kart. 146.
15. SOkA Semily, Kulturní místopis semilského okresu. 1850 -1988.

16. SOkA Semily, MNV Semily, Komise pro oslavy 1978-1990.
17. SOkA Semily, MNV Semily, zprávy pro radu 1852-1958.
18. SOkA Semily, MNV Zápisy z komisí 1980-1982, 1989-1990.
19. SOkA Semily, Okresní zastupitelstvo Semily. 1865-1928.
20. SOkA Semily, ONV Semily, 1945-1990.
21. SOkA Semily, Oslavy, slavnosti, čestná občanství (mj. národní oslavy F. L. Riegra 1948). kart.93, 1940-1949.
22. SOkA Semily, Rudolf Hlava, JUDr. František Ladislav Rieger - rodinné písemnosti, fotografie, proslovy, novinové články, publikace, chata na Kozákově. kart. 31, sign. III.3ba.4.
23. SOkA Semily, Sbírka soudobé dokumentace. 1787-2018. Výstava Riegrova stezka v archivu 2018.
24. SOkA Semily, Spolek pro stavbu pomníku F. L. Riegra Semily. 1928-1930, nezpracovaný fond.
25. SOkA Semily, Školské komise 1988-1990, nezpracovaný fond.
26. SOkA Semily, Václav Votoček, kart. 33, sign. VI/56
27. SOkA Semily, Václav Votoček. František Ladislav Rieger. kart 13, sign IV/28
28. SOkA Semily, Volné sdružení přátel Fr. Lad. Riegra, nezpracovaný fond.

Muzeum a Pojizerská galerie Semily

Tisk

1. *Beseda*, roč. 5, 1948, č. 15-16.
2. *Hlasy pojizerské*, roč. 19, 1904, č. 8.
3. *Národní listy*, roč. 43, 1903, č. 77.
4. *Semilské noviny*, roč. 29, 2021, č. 7.
5. *Stráž severu*, roč. 4, 1948, č. 239.
6. *Zlatá Praha*, roč. 20, 1903, č. 32, s. 383.